

Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro zdravotně postižené
návštěvníky v Třebíči a okolí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Martina Řídká
Studijní program:	Ekonomika a management
Obor:	Cestovní ruch
Název práce:	Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro zdravotně postižené návštěvníky v Třebíči a okolí
Cíl práce:	Analyzovat a zhodnotit potenciál vybrané oblasti pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob.

Ing. Ivica Linderová, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ .

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje AZ, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědoma toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Ing. Ivici Linderové, PhD. za cenné rady, připomínky, vedení a trpělivost, čímž přispěla k zpracování bakalářské práce.

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

**Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro
zdravotně postižené návštěvníky v Třebíči a okolí**

Bakalářská práce

Autor: Martina Řídká

Vedoucí práce: Ing. Ivica Linderová, PhD.

Jihlava 2015

Abstrakt

ŘÍDKÁ, Martina: Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro zdravotně postižené návštěvníky v Třebíči a okolí. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: Ing. Ivica Linderová, PhD. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2015. 73 stran.

Cílem práce je analyzovat a zhodnotit potenciál Třebíče a okolí pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob. Bakalářská práce vymezuje základní pojmy cestovního ruchu osob se zdravotním postižením a sociální cestovní ruch. Zabývá se hodnocením potenciálu vybrané oblasti.

Klíčová slova

Sociální cestovní ruch. Potenciál cestovního ruchu. Bezbariérovost. Osoby se zdravotním postižením.

Abstrakt

Řídká, Martina: Evaluation of tourism potential for visitors with disabilities in Třebíč. Bachelor thesis. College of Polytechnics Jihlava. Department of tourism. Thesis supervisor: Ing. Ivica Linderová, PhD. Grade of qualification: bachelor. Jihlava 2015. 73 pages.

The aim of thesis is analyze and evaluate the tourism potential for disabled visitors in Třebíč. The bachelor thesis defines tourism people with disabilities and social tourism. Deals with evaluation potential of selected area.

Key words

Social tourism. Tourism potential. Accessibility. Visitors with disabilities.

Obsah

Seznam tabulek.....	11
Seznam použitých zkratk	12
Úvod.....	14
1 Rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	15
1.1 Cestovní ruch osob se zdravotním postižením.....	16
1.1.1 Znaky z charakteristiky cestovního ruchu osob se zdravotním postižením	17
1.1.2 Vývoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením v Evropě a v České republice	19
1.1.3 Zdravotně postižení návštěvníci v cestovním ruchu.....	21
1.1.4 Organizace a programy podpory cestování zdravotně postižených osob .	25
1.2 Potenciál cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	29
1.2.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu osob se zdravotním postižením ..	30
1.2.2 Přínos podpory cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	31
1.2.3 Legislativní úprava vztahující se k cestovnímu ruchu zdravotně postižených osob v Evropě a v České republice.....	32
2 Analýza potenciálu vybrané oblasti pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob.....	36
2.1 Cíl a metodika zkoumání	36
2.2 Lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu zdravotně- postižených osob	39
2.2.1 Přírodní atraktivity	40
2.2.2 Kulturně-historické atraktivity.....	41
2.2.3 Kulturně-společenská zařízení.....	45
2.2.4 Jiné atraktivity.....	47
2.3 Realizační předpoklady	49

2.3.1	Ubytovací zařízení	49
2.3.2	Pohostinská zařízení	51
2.3.3	Sportovně-rekreační zařízení	53
2.3.4	Bezbariérová přeprava	54
2.3.5	Cestovní kanceláře, cestovní agentury a webové portály	55
2.4	Selektivní předpoklady.....	57
2.5	Zhodnocení potenciálu vybrané oblasti pro rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	58
Shrnutí.....		59
Závěr		62
Použitá literatura		64
Internetové zdroje		66
Přílohy.....		71

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počty zdravotně postižených osob v Evropské Unii (EU)	18
Tabulka 2: Výběrové šetření osob se zdravotním postižením v letech 2007 a 2013	19
Tabulka 3: Klasifikace sluchových vad podle Světové zdravotnické organizace (World Health Organization)	21
Tabulka 4: Klasifikace zrakových postižení podle Světové zdravotnické organizace (World Health Organization)	22
Tabulka 5: Mezinárodní klasifikace nemocí	23
Tabulka 6: Stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob	35
Tabulka 7: Hodnotící kritéria na úrovni vybrané oblasti	35
Tabulka 8: Přehled bezbariérových světských památek	40
Tabulka 9: Přehled bezbariérových církevních památek	42
Tabulka 10: Přehled bezbariérových muzeí a galerií	44
Tabulka 11: Přehled bezbariérových naučných stezek	46
Tabulka 12: Přehled bezbariérových cyklotras a pěších tras	46
Tabulka 13: Přehled bezbariérových ubytovacích zařízení	48
Tabulka 14: Přehled bezbariérových pohostinských zařízení	49
Tabulka 15: Přehled webových portálů pro zdravotně postižené osoby	55
Tabulka 16: Hodnotící kritéria na území vybrané oblasti-okres Třebíč	57
Tabulka 17: Přehled bezbariérových církevních památek (kompletní)	71

Seznam použitých zkratk

Aj.	a jiné
Apod.	a podobně
Cca	cirka
Č.	číslo
ČR	Česká republika
dB	decibel
ENAT	European Network for Accesible Tourism, Evropská organizace pro bezbariérový cestovní ruch
EU	European Union, Evropská unie
CHKO	Chráněná krajinná oblast
ILO	International Labour Organization, Mezinárodní organizace práce
IQ	Intelligence Quotient
kHz	kilohertz
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Např.	například
NP	Národní park
OITS (ISTO)	L'Organisation internationale du tourisme social, Mezinárodní organizace sociálního cestovního ruchu
OSN	United Nations, Organizace spojených národů
PZ	pohostinské zařízení
Sb.	sbírka zákonů

Tj.	to je
TP	osoba těžce postižená
Tzn.	to znamená
Tzv.	tak zvaně
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
UNWTO	United Nations World Tourism Organization, Světová organizace cestovního ruchu
USA	Spojené státy americké
UZ	ubytovací zařízení
WHO	World Health Organization, Světová zdravotnická organizace
ZTP	osoba zvlášť tělesně postižená
ZTP/P	osoba zvlášť tělesně postižená s průvodcem

Úvod

Cestovní ruch se stává nejdynamičtější rostoucím odvětvím na trhu. Tvoří důležitou část ekonomiky státu. Přispívá k zvyšování hrubého domácího produktu, snížení nezaměstnanosti, vytváření pracovních míst a to nejen v odvětví cestovního ruchu, ale i v navazujících odvětvích. Tvoří významnou část příjmů do rozpočtu státu, regionů, oblastí a destinací cestovního ruchu.

Sociální cestovní ruch se začal vyvíjet až ve 40. letech 20. století. Do té doby bylo cestování výsadou bohatých. Sociální cestovní ruch zahrnuje cestování osob se zdravotním postižením, seniorů, rodin s dětmi a mládeže. V současné době se sociálním cestovním ruchem zabývá Evropská unie, která má vyčleněny programy pro podporu sociálního cestovního ruchu. Existují organizace a sdružení, která jsou podpůrným prvkem pro rozvoj sociálního cestovního ruchu.

Osoby se zdravotním postižením mají specifické nároky a požadavky na ubytování, stravování i další služby cestovního ruchu. Ubytovací a stravovací zařízení, informační centra, cestovní kanceláře a agentury i ostatní poskytovatelé služeb cestovního ruchu si uvědomují stále rostoucí počet osob se zdravotním postižením kteří cestují. Snaží se jejich specifickým požadavkům přizpůsobit a připravit pro ně co nejpohodlnější podmínky jejich pobytu. Osoby se zdravotním postižením jsou potenciálem pro cestování. Přínosem je snižování vlivu sezóny, podporují domácí cestovní ruch a zvyšují konkurenceschopnost destinace.

V bakalářské práci jsme zkoumali připravenost zařízení cestovního ruchu na příjezd osob se zdravotním postižením. Zjišťovali jsme počty zařízení, která jsou vybavená pro osoby se specifickými potřebami. Cílem práce je analyzovat a zhodnotit potenciál Třebíče a okolí pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob.

1 Rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

V minulosti byli osoby se zdravotním postižením ze společnosti vyčleňováni, protože se od ostatních lišili, ať už vzhledem nebo chováním. Za prvopočátky sociálního cestovního ruchu lze považovat pořádání táborů ve Francii a Švýcarsku ve 20. letech 19. století a realizace odborové rekreace především v zemích bývalého východní Evropy (Lauermanová, 2013, s. 3).

Cestovní ruch se ve své současné podobě objevil už v 19. století. Účast na něm byla výsadou pouze elitní společnosti, neexistoval nárok na dovolenou. Sociální cestovní ruch se dostával do povědomí v roce 1936, kdy se Mezinárodní organizace práce (ILO – International Labour Organization) dohodla na placené dovolené (Úmluva č. 52). Podstata této úmluvy je také zmíněna ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948, kde se uvádí, že „každý má právo na odpočinek a volný čas, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou dovolenou“ [1].

Sociální cestovní ruch vznikl ve 20. století po první světové válce, tj. v období kdy se začínalo mluvit o právu na odpočinek, na volný čas a na placenou dovolenou. Po 2. světové válce se objevují rozliční organizátoři sociálního cestovního ruchu. V několika státech se začala rozvíjet odborová rekreace. A s tím vznikla síť zařízení přístupných pro všechny. V současnosti existují rozdílné formy podpory sociálního cestovního ruchu např. prodej cestovních šeků (Francie, Švýcarsko, Maďarsko), úlevy na dani z příjmu pro podnikatele (Polsko), cestovní slevy v prostředcích veřejné dopravy např. pro mládež, rodiny s dětmi nebo pro seniory. Smyslem této podpory je zabezpečit účast na cestovním ruchu sociálně slabších skupin (Gúčik, 2010, s. 79).

Sociální cestovní ruch je stále se rozvíjející část cestovního ruchu v mnoha evropských zemích. Ve 20. století hrál sociální cestovní ruch roli v demokratizaci masového cestování. V dnešní době se organizace spojené se sociálním cestovním ruchem podílí na cestování různých skupin obyvatel. Sociální cestovní ruch v Evropě je ovlivňován tokem finančních prostředků, které pomáhají a poskytují přístup k cestování pro miliony účastníků. Sociální cestovní ruch poskytuje možnosti pro sociální začlenění do evropské společnosti (McCabe, Minnaert, Diekmann, 2012, s. 1).

1.1 Cestovní ruch osob se zdravotním postižením

Cestovní ruch zdravotně postižených osob můžeme definovat jako jednu z forem sociálního cestovního ruchu. Do sociálního cestovního ruchu patří cestování seniorů, zdravotně postižených osob, rodin s nízkými příjmy a mládeže. Evropská unie označuje sociální cestovní ruch jako, „cestovní ruch pro všechny“ (Linderová, 2013, s. 117).

„Sociální cestovní ruch je typologizovaný podle způsobu hrazení nákladů, tzn., že část nákladů nebo celé náklady pro sociálně znevýhodněné osoby (tělesné nebo duševní postižení, vysoký věk nebo nízké příjmy) hradí instituce, zaměstnavatel, stát apod.“ (Zelenka, Pásková, 2012, s. 532).

Sociální cestovní ruch je v současné době v centru pozornosti Evropské unie. Členové Evropské unie přijali prosazování zásad podporujících sociální cestovní ruch na základě dokumentu „Turismus pro všechny“, který byl Radou Evropy schválen na zasedání v září 2001. Evropská komise zahájila na podporu sociálního cestovního ruchu iniciativu s názvem „Calypso“. Smyslem iniciativy je podpoření cestování osob se zdravotním postižením, ale také podpora místních ekonomik (Palatková, Zichová 2014, s. 36).

„Sociální cestovní ruch podporuje integraci osob se zdravotním postižením a zároveň zlepšuje podmínky pro cestování osob se zdravotním postižením. Naproti tomu bezbariérové cestování rozvíjí tržní příležitosti osob se zdravotním postižením, podporuje rozvoj „doprovodných“ služeb a rovněž celoživotní vzdělávání v sektoru cestovního ruchu“ [2].

Bezbariérové cestování znamená především udělat vše co nejsnadnější pro každého, kdo chce aktivně trávit svůj volný čas. Tvorba sociálního cestovního ruchu není povinností, ale zlepšení dostupnosti destinace může zvýšit konkurenceschopnost cestovního ruchu v daném území. Zkušenosti ukazují, že stavební úpravy, poskytování přesných informací a pochopení potřeb osob se zdravotním postižením mohou zvýšit počet návštěvníků. Zlepšení dostupnosti služeb cestovního ruchu zvyšuje jejich kvalitu a prožitek návštěvníků, to má také za následek zlepšení kvality života v místních komunitách. Podle odhadů OSN žije na světě 650 milionů lidí se zdravotními potížemi. Jsou spolu se svými rodinami (cca 2 miliardy lidí) přímo ovlivněny zdravotním postižením. Mnoho lidí potřebuje bezbariérový přístup, ať už v závislosti na fyzické

kondici nebo z jiných důvodů. Např. starší lidé a méně pohybliví jedinci anebo matky s kočárky potřebují bezbariérový přístup a jeho neexistence se může stát překážkou při odjezdu na dovolenou. Pro tyto lidi je cestování výzvou, ale hledání informací o dostupnosti, rezervace pokoje se speciálním vybavením je často obtížná, nákladná a časově náročná [3].

Cestovní ruch osob se zdravotním postižením je úzce vázán na technické vybavení, které bývá nákladné. Je třeba pro zdravotně postižené upravit dopravní prostředky, jako je instalace zvedacích plošin, zajistit bezbariérový přístup v ubytovacích a stravovacích zařízeních a umožnit jim ovládání výtahu. Na toaletách a v koupelnách by měla být nainstalována madla nebo úchyty. Pro sluchově postižené by měly být nainstalovány zvonky a svítící telefony [4].

Cestovní ruch zdravotně postižených osob je označován jako „bezbariérový cestovní ruch pro všechny“. Můžeme jej vymezit jako soubor vztahů a jevů, které souvisí s uspokojením potřeb při cestování a při pobytu mimo místo trvalého bydliště ve volném čase. Osoby se zdravotním postižením mají stejné potřeby jako ostatní návštěvníci. Je třeba dbát na jejich zvýšené nároky na bezbariérovost ubytovacích a stravovacích zařízení, na bezbariérově řešené dopravní prostředky (Linderová, 2012, s. 25).

1.1.1 Znak z charakteristiky cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Ke znakům cestování osob se zdravotním postižením zařazujeme jejich zvyk obvykle cestovat s přáteli, rodinnými příslušníky nebo sociálními pracovníky, a tak se počet potenciálních účastníků cestovního ruchu může lehce zdvojnásobit. Díky informačním technologiím se dostávají snáze k informacím, a mohou si tak snadněji svou účast na cestovním ruchu zorganizovat. Osoby se zdravotním postižením mohou cestovat kdykoliv i mimo hlavní sezónu, což umožňuje celoroční využití jednotlivých zařízení i destinace cestovního ruchu jako celku.“ (Kotíková, 2013, s. 163).

Trh cestovního ruchu se změnil a v současné době necestují pouze mladí lidé, ale i starší lidé a osoby se zdravotním postižením. Jistotu pro odvětví cestovního ruchu představují osoby se zdravotním postižením, jelikož provádí rezervaci s dostatečným předstihem [5].

Cestovní ruch patří v ekonomice vyspělých zemí k nezbytným potřebám. Až do nedávné doby nebyla věnována pozornost cestování a rekreaci osob se zdravotním postižením. V současné době se situace mění. Počet zařízení adaptovaných pro osoby se zdravotním postižením roste. Můžeme říci, že cestovní ruch osob se zdravotním postižením zaujímá stále větší podíl a je založen na stále rostoucí poptávce a zájmu o cestovní ruch [5].

Osoby se zdravotním postižením mají specifické potřeby a požadavky. Mezi ně patří bezbariérový přístup do objektů a jejich částí, používání ramp, posuvných dveří, výtahů, označení schodů či vstup přímo z chodníku; bezbariérově řešené pokoje, vstupy do obytných středisek, možnost manipulace s vozíkem v prostorách restaurace, přizpůsobená výška stolů, dostatečný prostor pro průjezd vozíku po chodbách a ve výtahu; bezbariérové sociální zařízení ve všech objektech cestovního ruchu; parkoviště s dostatečným počtem parkovacích míst pro osoby se zdravotním postižením; přístup personálu k osobám se zdravotním postižením v souladu se standardy poskytovaných služeb v daném zařízení (Linderová, 2012, s. 25).

Motivem k cestování osob se zdravotním postižením je nejčastěji rekreační pobyt nebo návštěva přátel, známých nebo rodiny. Zdravotně postižení upřednostňují po dobu pobytu fakultativní výlety v autobuse, náboženské poutě či trekking. Účastní se i sportovních aktivit, ale v závislosti na stupni jejich zdravotního postižení. Osoby s těžkým zdravotním postižením upřednostňují divadelní představení, koncerty či jiné kulturní atraktivitu, využívají také možnosti vypůjčení knih a časopisů. Osoby se zdravotním postižením často cestují na kratší dobu, například na prodloužené víkendy (Linderová, 2012, s. 25-26).

Osoby se zdravotním postižením mají stejné motivy k cestování jako ostatní, a sice poznávání, odpočinek, relaxaci, vzdělávání, kontakt s lidmi, změnu prostředí aj. Mají specifické potřeby, které se týkají služeb a prostředí. Z tohoto důvodu mohou být označeny jako osoby se specifickými požadavky. Vytvoření bezbariérového prostředí je pro ně nezbytností. Osoby se zdravotním postižením dávají přednost cestování v domácím cestovním ruchu [6].

V České republice existuje podpora cestovního ruchu osob se zdravotním postižením. Především odstraňování bariér, zajištění dostupnosti zařízení cestovního ruchu a poskytování slev. Žije zde přibližně 10 % osob se zdravotním postižením. Současný

stav sociálního cestovního ruchu zohledňuje potřeby osob se zdravotním postižením pouze podle zákonných norem. Mnoho ubytovacích zařízení a destinací cestovního ruchu je pro osoby se zdravotním postižením nedostupných (Syrůvková, 2013, s. 4).

1.1.2 Vývoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením v Evropě a v České republice

Cestovní ruch osob se zdravotním postižením lze definovat jako jeden z druhů sociálního cestovního ruchu. V České republice se podpora cestovního ruchu osob se zdravotním postižením částečně realizovala v období centrálně plánované ekonomiky, kdy organizovaly sociální cestovní ruch odbory nebo jiné organizace. Byl financován částečně ze státních prostředků a z prostředků jednotlivce. V současnosti je za takovouto formu podpory považována lázeňská léčba, která je plně nebo částečně hrazená z veřejných financí, tato forma podpory ale není brána jako podpora cestovního ruchu. Právo osob se zdravotním postižením účastnit se cestovního ruchu je popsáno v dokumentech Evropské unie např. v Rezoluci Evropského parlamentu z roku 2002. Zmínky o právu na cestování osob se zdravotním postižením nalezneme v Globálním etickém kodexu. V České republice je právo na cestování osob se zdravotním postižením popsáno v Antidiskriminačním zákonu č. 198/2009 Sb. (Linderová, 2013, s. 118).

Dle Eurostatu žije v Evropské unii 84 milionů osob se zdravotním postižením, což je necelých 15 % celkové populace Evropské unie, nejméně osob se zdravotním postižením žije v Nizozemsku. Nejvíce osob se zdravotním postižením žije ve Francii, Švédsku, na Islandu a Finsku. Tato data pochází z roku 2011, novější data zatím nejsou známa [7].

Dle Eurostatu je v Evropské unii cca 3,5 mil. osob se sluchovým postižením, se zrakovým postižením cca 6 mil. a počet osob, které mají problémy s chůzí, je necelých 12 milionů.

Tabulka 1: Počty zdravotně postižených osob v Evropské unii (EU)

Typ postižení	Počet obyvatel EU
Sluchové problémy	3 660 757
Zrakové problémy	6 086 356
Problémy při chůzi	11 847 917
Schopnost zapamatování si	4 933 015
Obtíže při základní činnosti	44 459 479
Zvládání základních činností bez problémů	269 937 687
Soustředění a komunikace	2 327 005
Problémy při sezení a stání	7 211 616
Problémy při držení těla a otáčení	3 372 174
Problémy při docházení	3 226 485

Zdroj: zpracováno podle Eurostat, 2011. [online]. [cit. 2015-03-30].
Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Historicky první „sčítání“ osob se zdravotním postižením v České republice v roce bylo realizováno v roce 2007 Českým statistickým úřadem. V České republice žilo 1 838 002 osob se zdravotním postižením, největší zastoupení měli lidé od 60 let a výše, co lze přičíst upadajícímu zraku a sluchovým vadám ve vyšším věku. Počet zdravotně postižených osob se pohybuje okolo 10 % celkové populace [8].

Na základě šetření Českého statistického úřadu v letech 2007 a 2013 můžeme konstatovat, že převažuje počet zdravotně postižených žen nad muži. Zdravotně postižené osoby přitom tvoří přibližně 10 % celkové populace České republiky (tabulka 2).

K roku 2013 žilo v České republice více než jeden milion osob se zdravotním postižením. Převažovaly ženy se zdravotním postižením (52 %) a často se jednalo o osoby starší 60 let. Nejvíce zastoupené postižení je středně těžké (41 %), častou příčinou postižení je nemoc, vrozené zdravotní postižení a postižení v důsledku úrazu [9].

Tabulka 2: Výběrové šetření osob se zdravotním postižením v letech 2007 a 2013

Výběrové šetření osob se zdravotním postižením	2007		2013	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy
Typ postižení	855 772	982 230	512 761	564 912
Tělesné	550 407		500 167	
Zrakové	87 439		102 195	
Sluchové	74 700		86 476	
Mentální	106 699		104 574	
Duševní	128 065		145 517	
Vnitřní	890 692		716 993	
Jiné	nespecifikováno		54 327	
Celkový počet osob se zdravotním postižením	1 838 002		1 077 673	
Poznámka: Osoby se zdravotním postižením mohou uvést více druhů postižení v dotazníku při sběru dat				

Zdroj: zpracováno podle: <https://www.czso.cz> (cit. 2015-03-29).

1.1.3 Zdravotně postižení návštěvníci v cestovním ruchu

„UNWTO (United Nations World Tourism Organisation, Světová organizace cestovního ruchu) definuje zdravotně postiženého člověka jako osobu, pro kterou je fyzická nebo mentální integrita částečně nebo úplně redukována, a to už od narození nebo na základě přibývajících věku, nemoci či nehody do takové míry, že jeho schopnost osamostatnit se, navštěvovat školu nebo pracovat je narušena“ (Lauermanová, 2013, s. 11).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách definuje zdravotní postižení jako „*tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby*“ (Lauermanová, 2013, s. 11).

Mezi zdravotně postižené osoby jsou zahrnováni tělesně postižení, mentálně postižení, zrakově a sluchově postižení. Tato postižení se člení na další podkategorie.

Tělesné postižení lze chápat jako trvalé nápaditosti a snížené pohybové schopnosti s trvalým či podstatným působením na kognitivní, emocionální a sociální výkony. Nejčastějšími příčinami porušení hybnosti bývají změny na pohybovém a nosném

systému, které se týkají především kostí, svalů, šlach, kloubů, cévního a nervového systému. Vznikají na základě dědičnosti, nemoci nebo úrazem (Lauermanová, 2013, s. 13).

Tělesné postižení může být částečné, což je snížená mobilita, nebo úplné. Omezení hybnosti je primární nebo sekundární. Primární omezení hybnosti vzniklo následkem přímého poškození pohybového ústrojí, sekundární omezení hybnosti je omezení v důsledku nemoci či poruchy hybnosti. Mezi závažná tělesná postižení se řadí deformace, malformace a amputace. Deformace je vadné držení těla, ortopedické vady páteře, bývá vyvoláno vrozeným nedostatečným vývojem. Patologický vývoj různých částí těla se nazývá malformace, je to vrozené nevyvinutí končetin, kdy končetina navazuje přímo na trup (chybějící paže a předloktí). Amputace je chirurgické odnětí končetiny nejčastěji po nehodě, úrazu, poranění elektrickým proudem atd. (Blažková, 2014, s. 14 - 15). Mezi tělesné postižení se řadí i obrna, ta mohou být centrální nebo periferní. Centrální obrna vzniká poškozením mozku a míchy, periferní obrna vzniká v důsledku poškození obvodového nervstva (Lauermanová, 2013, s. 13).

Sluchové postižení je jedno z nejrozšířenějších somaticko-funkčních postižení u obyvatelstva. V České republice žije cca 500 000 sluchově postižených osob. Velkou část z nich tvoří nedoslýchaví, u nichž se zhoršení sluchu projevilo ve vyšším věku. Nejčastější poruchou vůbec je vrozená porucha sluchu novorozenců (Lauermanová, 2013, s. 16).

Tabulka 3: Klasifikace sluchových vad podle Světové zdravotnické organizace (World Health Organization).

Sluchové ztráty			
Stupeň	Velikost ztráty sluchu podle WHO	Názvy sluchových ztrát	Kategorie podle vyhlášky MPSV č. 284/1995 Sb.
1.	0 - 25 dB	normální sluch	
2.	26 - 40 dB	lehká ztráta sluchu, lehká nedoslýchavost	lehká nedoslýchavost (již od 20 dB)
3.	41 - 55 dB	střední ztráta sluchu, střední nedoslýchavost	středně těžká nedoslýchavost
4.	56 - 70 dB	středně těžká ztráta sluchu	těžká nedoslýchavost
5.	71 - 90 dB	těžká ztráta sluchu, těžké postižení sluchu	praktická hluchota
6.	91 dB a více (body v audiogramu a nad 1 kHz)	velmi těžká sluchová ztráta	Hluchota
7.	91 dB a více (v audiogramu žádné body nad 1 kHz)	velmi těžká sluchová ztráta	úplná hluchota

Zdroj: zpracováno podle <http://www.pomuckyproneslysici.cz> (cit. 2015-03-29).

Zrakovým postižením trpí taková osoba, „kterou postihla oční vada či choroba, kdy po optimální korekci má stále zrakové vnímání narušeno natolik, že ji činí problémy v běžném životě“. Zrakovým postižením můžeme chápat nejenom poškození samotného zraku, ale také stav, který je negativně promítán do celého života jedince.

„Z hlediska praxe speciální pedagogiky je možné využít klasifikace, která rozlišuje čtyři kategorie osob se zrakovým postižením, a to podle stupně narušení zrakového vnímání: osoby nevidomé, osoby slabozraké, osoby se zbytky zraku, osoby s poruchami binokulárního vidění“ (Lauermanová, 2013, s. 18).

Osoby se zrakovým postižením lze řadit do dvou skupin, a to na nevidomé a osoby slabozraké nebo osoby se zbytky zraku. Do skupiny nevidomých zahrnujeme osoby s praktickou slepotou, skutečnou slepotou a plnou slepotou (Krhutová, 2005, s. 160 - 161). V tabulce níže je uvedeno rozdělení do 5. stupňů podle klasifikace světové zdravotnické organizace.

Tabulka 4: Klasifikace zrakového postižení dle Světové zdravotnické organizace (World Health Organization)

Klasifikace zrakového postižení dle světové zdravotnické organizace (WHO)	
Stupně zrakového postižení	Zraková ostrost (udaná Snellovým zlomkem)
Střední slabozrakost	max. 6/18 - min 6/60
Silná slabozrakost	max. 6/60 - min 3/60
Těžce slabý zrak	max. 3/60 - min 1/50, zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů
Praktická nevidomost	max. 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů
Úplná nevidomost	ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu

Zdroj: zpracováno podle Blažková, 2014.

Dle Valenty (2012) není pojem mentální postižení terminus technicus, ale i přesto je široce užíván. Využívá se především v poradenské a pedagogické praxi. Mentální postižení je širší pojem, zahrnuje v sobě mentální retardaci i pásmo kognitivně-sociální disability. Představuje znevýhodnění především při vzdělávání ve školách běžného typu (Valenta, 2012, s. 30).

Mentální retardaci lze charakterizovat jako poruchu vývoje rozumových schopností, které jsou demonstrovány snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností. Porucha oslabuje adaptační schopnosti jedince ve společnosti (Valenta, 2012, s. 31). Je to stav, kdy se jedinec po duševní stránce vyvíjí neúplně či se nevyvíjí vůbec. Stupeň mentální retardace je měřen standardizovanými testy.

Intelektuální schopnosti a adaptace ve společnosti se mohou s postupem času měnit. V tabulce je uvedeno podrobnější členění mentální retardace, kdy 0 znamená žádnou či minimální poruchu chování, 1 značí významnou poruchu chování, která vyžaduje pozornost, 8 představuje jiné poruchy chování, 9 znamená žádné změny poruch chování [10].

Tabulka 5: Mezinárodní klasifikace nemocí

Mezinárodní klasifikace nemocí (F70 - 79)		
F70	lehká mentální retardace (dříve debilita)	IQ 50 - 69
F71	Středně těžká mentální retardace (dříve imbecilita)	IQ 35 - 49
F72	Těžká mentální retardace (dříve idioimbecilita, prostá idiocie)	IQ 20 - 35
F73	Hluboká mentální retardace (dříve idiocie, vegetativní idiocie)	do 19 IQ
F78	Jiná mentální retardace	
F79	Nespecifikovaná mentální retardace	

Zdroj: zpracováno podle Valenta a kol. 2012.

1.1.4 Organizace a programy podpory cestování zdravotně postižených osob

V České republice i ve světě existují organizace na podporu cestovního ruchu osob se zdravotním postižením. Jejich cíle jsou téměř totožné. Hlavní prioritou je zpřístupnění destinací cestovního ruchu a podpora cestovního ruchu osob se zdravotním postižením. Mezi organizace zabývající se touto problematikou se řadí např. OITS, která má své zastoupení na třech kontinentech. Z programů je to CALYPSO, které je pod záštitou Evropské unie, projekt Athéna na cestách, který představoval bezbariérové cestování, projekt Euroklíč, který po celé Evropě i v USA zabezpečuje provoz bezbariérových toalet. Za Českou republiku uvádím Beskydy pro všechny -Moravskoslezský kraj pro všechny, Bezbariérová Olomouc a Vysočinou na vozíku. Všechny tyto projekty se zabývají odstraněním bariér ve svém místě působnosti.

a) *OITS (ISTO International social tourism organization)*. Organizace ISTO byla založena v roce 1963 a sídlí v Bruselu. ISTO má na všech kontinentech své regionální zastoupení např. ISTO Europe, ISTO Africa a ISTO Americas. Cílem organizace je propagovat přístup k volnému času, dovoleným a cestovnímu ruchu pro co největší počet osob, pro mladé, rodiny s dětmi, seniory nebo osoby se zdravotním postižením. Dalším z cílů je podpora udržitelného cestovního ruchu, zajištění zisku pro hostitelskou

destinaci a respektování přírodního a kulturního dědictví. Členové organizace jsou aktivní, partneři a čestní členové. Od kategorie členství se odvíjí i výše poplatku [11].

b) *IMSERSO* (Instituto de Mayores y Servicios Sociales – Institut pro seniory a sociální cestovní ruch ve Španělsku). InSTITUTE IMSERSO funguje ve Španělsku od roku 1978, kdy byla založena královským dekretem. Hlavní cíle jsou pomoci co největšímu počtu osob k účasti na cestovním ruchu zejména seniorům nebo osobám s nízkými příjmy. Je realizován převážně v mimo sezónu a financován z nástrojů státu. Spolupracuje na rozvoji sociálního cestovního ruchu. InSTITUTE je propojena s Ministerstvem zdravotnictví a Ministerstvem sociálních služeb Španělska [12].

c) *Family holiday association*. Family holiday association je nevládní organizace, která pomáhá zabezpečit účast na cestovním ruchu rodinám s nízkým příjmem. Sdružení se zaměřuje na podporu kvality rodinného života a přístup k cestovnímu ruchu. Poskytuje pobyty v kempech a ubytovacích zařízeních nižšího standardu po celém území Spojeného království. Sdružení funguje už od roku 1975, kdy bylo založeno. V roce 2014 toto sdružení pomohlo více než 2800 rodinám napříč Spojeným královstvím [13].

d) *Toerisme vlandaaren*. Organizace Toerisme vlandaaren je založená na znalostech a veřejném úsilí o podporu udržitelného cestovního ruchu ve Flandrech a Bruselu s cílem zvýšit ekonomickou návratnost, zaměstnanost a sociální péči. Má stanoveny 4 pilíře, a to: aktivně podporovat Flandry a přilákat více návštěvníků, zajistit plnou účast na cestovním ruchu pro všechny, profesionalizovat odvětví cestovního ruchu a cíleně podporovat nabídku cestovního ruchu [14].

e) *ANCV (L'Agence Nationale pour les Chèques-Vacances - Národní agentura pro poukázky na dovolené)*. Národní agentura pro poukázky na dovolené je organizace působící ve Francii již od roku 1982. Funguje jako nástroj sociální politiky státu a zabývá se zpřístupněním volného času a dovolených všem. Cílovými skupinami jsou osoby se zdravotním postižením, senioři, mladí lidé a rodiny s jedním rodičem. Národní agentura spolupracuje se širokou sítí partnerů (např. místní úřady, humanitární organizace a další společenské organizace, profesionálové v cestovním ruchu, aj.). Hlavním cílem je vyrovnání nerovností cestovního ruchu. Díky poskytování poukázek hraje tato organizace důležitou roli v rozvoji ekonomiky a zaměstnanosti v regionech. Rovněž finančně podporuje rozvoj a modernizaci zařízení cestovního ruchu [15].

f) *ENAT (European Network for Accessible Tourism - Evropská síť pro přístupný cestovní ruch)*. ENAT je nezisková organizace, která pomáhá organizacím zabývajícím se přístupným cestovním ruchem. Posláním je zpřístupnit destinace cestovního ruchu, služby a výrobky a podporovat bezbariérové cestování po celém světě. Založena byla v lednu 2006 iniciativou devíti sponzorských organizací v šesti členských státech Evropské Unie (EU) [16].

g) *CALYPSO*. Program Calypso usiluje o možnosti pro cestování napříč různými evropskými zeměmi pro mladé lidi, rodiny s dětmi, seniory a pro osoby s postižením. Jedním z cílů je zlepšit život znevýhodněným občanům po celé Evropě. Platforma je určena organizacím, které se zabývají pobyty individuálních návštěvníků nebo skupin návštěvníků, případně usnadňují jejich odchod na dovolenou. Je ale určena i poskytovatelům ubytování a to zejména v mimo sezónu. Tyto organizace jsou vázány hodnotami v oblasti sociálního cestovního ruchu prostřednictvím etické charty. Projekt Calypso je iniciativou Evropské Unie (Evropské komise) od roku 2009 [17].

h) *Athéna na cestách*. Projekt Athéna na cestách byl uskutečněn mezi lety 2009 až 2011 a byl financován z Evropského sociálního fondu. Jeho cíle byly představení bezbariérového cestování, motivace a podpora prosazování bezbariérového cestování do praxe, podpoření sociální integrace osob se zdravotním postižením v České republice. Partnery projektu byly ENAT – Evropská organizace sdružující soukromé, veřejné, ale i další subjekty, které mají stejné cíle a to sice zpřístupnit cestování všem. Dalšími partnery byly například Národní rada osob se zdravotním postižením v České republice, občanské sdružení TRIANON – Čechy a KAZUIST, spol. s r.o. [18].

i) *Euroklíč*. Zdravotně postižení mají téměř ve všech evropských zemích a částečně i v USA, možnost získat „euroklíč“, tento klíč držitele opravňuje k vstupu do bezbariérových toalet po celé České republice i jinde v Evropě a ve světě. Cena euroklíče je 400 Kč a nárok na něj mají držitelé průkazu TP, ZTP, ZTP/P, osoby s onkologickým onemocněním i další. V některých případech jsou běžné toalety v takovém stavu, že se na ně lidé s postižením nemohou dostat, často jsou místem pro odkládání nepotřebných věcí apod. Díky tomuto projektu jsou toalety pro osoby se zdravotním postižením vždy připravené k použití, jsou dobře udržované a nejsou používané lidmi, kterým nejsou určeny [19], [20].

j) *Beskydy pro všechny - Moravskoslezský kraj pro všechny*. Projekt „Beskydy pro všechny“ byl realizován v mezi lety 2005 a 2008. Projekt poukazuje na bezbariérové cestování. Bezbariérové cestování se zabývá přizpůsobením destinací cestovního ruchu a služeb potřebám osob se zdravotním postižením, pro seniory nebo rodiny s dětmi. Byla vydána příručka, která zahrnuje celou oblast z hlediska bezbariérovosti. Od září 2008 projekt navázal na svoje výsledky pod záštitou nového projektu „Moravskoslezský kraj pro všechny“. V elektronické podobě existuje příručka, která zahrnuje ubytovací a stravovací zařízení, která nesou značku „bez bariér“, ale i zařízení, která jsou částečně přístupná. Informace o projektu najdete na portálu Jedemetaky.cz nebo TourData.cz. Tento projekt mapuje stravovací a ubytovací zařízení, jak pro zrakově a sluchově postižené, tak i pro osoby na vozíku [21].

k) *Bezbariérová Olomouc*. Projekt Bezbariérová Olomouc je uskutečňován městem Olomouc už od roku 2001. Myšlenkou celého projektu je zpřístupnění památek, služeb, zaměstnání a dalších služeb pro zdravotně znevýhodněné osoby. Tento projekt je založen na spolupráci dopravních podniků, na stavebních úpravách, školství a informovanosti. I veřejnost se může do projektu zapojit a kontaktovat patřičná místa. Prioritním cílem je svoboda pohybu pro všechny a zlepšení životní úrovně ve městě. Již od roku 1993 byla provozována tzv. „linka Bariéra“, což je jedna z prvních autobusových linek, které byly vybavené zvedací plošinou, ale ta byla před několika lety zrušena. V roce 2012 se Olomouc zapojila do soutěže Access City Award 2012, kde získala speciální ocenění. Soutěž usiluje o vytvoření bezbariérové Evropy a tím zlepšení sociální a hospodářské výhody pro města [22], [23].

l) *Vysočinou na vozíku*. Webové stránky „Vysočinou na vozíku“ byly vytvořeny z iniciativy vozíčkáře, cílem bylo přiblížit lidem se stejným zdravotním postižením místa, která jsou bezbariérová. Na stránkách jsou popsány památky Kraje Vysočina. Jsou zde umístěny odkazy na příručku „Jak dobýt hrad: památky takřka bez bariér 1 a 2“, která je užitečným pomocníkem osob se zdravotním postižením. V příručkách je popsána téměř celá Česká republika z hlediska bezbariérovosti památek. Stránky jsou průběžně aktualizovány a doplňovány o místa a destinace dostupné osobám se zdravotním postižením [24].

1.2 Potenciál cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Potenciál cestovního ruchu je chápán jako soubor podmínek a předpokladů pro cestovní ruch v daném území či regionu. Z ekonomického hlediska je potenciál cestovního ruchu představován kapacitou, strukturou využívání infrastruktury cestovního ruchu, tj. strukturou ubytovacích, pohostinských a dalších zařízení cestovního ruchu, využití jejich kapacit v sezónním a mimosezónním období. „*Potenciálem cestovního ruchu rozumíme soubor územních podmínek a předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu*“. Tyto podmínky tvoří heterogenní systém, do něhož vstupuje přírodního prostředí, kulturně-historické dědictví a projevy aktuální lidské činnosti (Linderová, 2013, s. 55).

„Potenciál cestovního ruchu můžeme chápat jako souhrnnou hodnotu všech předpokladů cestovního ruchu. Tato hodnota je při kvantitativním hodnocení oceněna na základě bodové škály a při negativních faktorech rozvoje cestovního ruchu snižena o zápornou hodnotu např. znečištění moří, kyselá deště, hlukové znečištění apod.“ (Zelenka, Pásková, 2012, s. 433).

Dle Bíny (2002) můžeme chápat potenciál cestovního ruchu jako formovaný výsledek hodnocení komplexního okruhu lokalizačních podmínek a předpokladů pro další rozvoj cestovního ruchu. Multidisciplinární systém tvoří lokalizační podmínky cestovního ruchu. Pro zkoumání tohoto systému je třeba zjednodušení a rozčlenění na relativně přirozené segmenty. Potenciál je skládán ze tří „odvětvových“ kategorií, které v destinaci při provozování konkrétních aktivit cestovního ruchu. „*Kategorie dílčích potenciálů cestovního ruchu se vyskytují ve třech hlavních formách: vhodnost krajiny pro určitou atraktivitu cestovního ruchu; relativně fixní danost, která existuje a je atraktivní pro návštěvníky; kulturní, sportovní a jiné akce, které jsou pořádány a navštěvují je účastníci odjinud.*“

V České republice je možné dělit potenciál cestovního ruchu dle turistických regionů a turistických oblastí. Turistických regionů je v České republice 17 a jsou přibližně stejně velké jako kraje. Turistických oblastí je 40 a dělí území České republiky na menší destinace cestovního ruchu (Musil, 2008, s. 10).

1.2.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Předpoklady rozvoje cestovního ruchu uvedl ve funkčně-chronologickém členění Mariot (1983). Představil členění na lokalizační, realizační a selektivní předpoklady rozvoje cestovního ruchu, přičemž se jedná o geografické vymezení. *„Lokalizační předpoklady jsou předpoklady, které tvoří potenciál pro tvorbu produktu cestovního ruchu a určují místo jeho lokalizace, tedy kulturně-historické a přírodní předpoklady (příznivé/nepříznivé).“* „Lokalizační předpoklady vyjadřují vhodnost krajiny pro určitou aktivitu. Přírodní předpoklady přitom tvoří klima, vodstvo, reliéf, flóra a fauna a také vzhled krajiny. Kulturně-historické památky považujeme za relativně fixní danost. Pro návštěvníky cestovního ruchu jsou atraktivní a vyskytují se v podobě kulturních, sportovních a jiných akcí, které jsou v oblasti uskutečňovány. Přírodní a kulturní podmínky jsou relativně neměnné“ (Linderová, 2013, s. 56).

Lokalizační předpoklady v sobě zahrnují přírodní a kulturní podmínky, které jsou fixně dané a tudíž neměnné, ale s růstem rozvoje moderních technologií jsme schopni zabezpečit osobám se zdravotním postižením přístupnost do míst, kam by se v minulosti nepodívaly. Na mnoho památek jsou dnes instalovány rampy nebo výtahy, které umožní postiženým prohlédnout si i interiéry dané památky. Mnohá muzea a galerie jsou vybaveny rampami či ližinami pro překonání schodů či jiných výškových rozdílů. Sportoviště jako bazény nebo i stadiony jsou upraveny pro příchod takovýchto návštěvníků. Počet přízpůsobivých kulturně-historických atraktivit roste.

„Nadstavbou“ lokalizačních faktorů jsou faktory realizační. Jsou to takové podmínky, které umožňují samotnou realizaci cestovního ruchu. Mezi realizační faktory lze zařadit dopravní infrastrukturu, stravovací a ubytovací zařízení. Úroveň realizačních faktorů hodnotí hned několik ukazatelů např. velikost přepravních kapacit, počet lůžek, stupeň modernizace a realizace ubytovacích a stravovacích zařízení aj. (Linderová, 2013, s. 56-57).

Realizační faktory v sobě zahrnují podniky cestovního ruchu i ostatní podniky, které se na něm podílejí. V současné době se mnoho podniků, jako např. České dráhy či jiní dopravci, cestovní kanceláře a další, zajímají o osoby se zdravotním postižením a umožňují jim využít nabídky svých služeb.

Selektivní předpoklady jsou faktory, které ovlivňují vznik a rozvoj cestovního ruchu v území. Mezi ně patří faktory politické, demografické, urbanizační, personální, sociologické, administrativní a ekologické např. úroveň řízení cílového místa, spolupráce mezi jednotlivými subjekty, příjmová situace potenciálních zákazníků či připravenost na konkrétní cílové skupiny osob cestovního ruchu (Linderová, 2013, s. 57).

Selektivní předpoklady můžeme dělit na objektivní a subjektivní faktory. Mezi objektivní faktory řadíme ekonomickou a politickou situaci, demografickou strukturu, životní prostředí či životní úroveň. Do subjektivních faktorů řadíme vliv reklamy, módnost, vlastní zážitky či jiné psychologické pohnutky, kterými jsou ovlivňována rozhodování o účasti na cestovním ruchu [25].

V České republice existují vyhlášky, které řeší stavební úpravy a stavby jako takové z hlediska bezbariérovosti. Je zde i několik cestovních kanceláří, které se zabývají cestováním osob se zdravotním postižením a zajištěním zájezdů z hlediska přístupnosti. Mezi cestovní kanceláře, které se touto problematikou zabývají, patří např. Cestovní kancelář Vítkovice tour, FIRO-tour nebo cestovní kancelář Atis.

1.2.2 Přínos podpory cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Zdravotně postižené osoby cestují kdykoliv v roce, což má za následek využití ubytovacích a stravovacích kapacit i mimosezónně. Díky tomuto faktu se snižuje sezónnost a ubytovací a stravovací zařízení jsou využita celoročně. Senioři či rodiny s dětmi cestují před nebo po hlavní sezóně a pomáhají tak překlenout mimosezónní období (Kotíková 2013, s. 163).

Přínosem cestování osob se zdravotním postižením je posílení domácího cestovního ruchu. Osoby se zdravotním postižením raději cestují v domácím cestovním ruchu, preferují kratší a častější pobyty např. prodloužené víkendy. Cestují s rodinou nebo s přáteli a tím zvyšují počet potenciálních návštěvníků [6].

Cestování osob se zdravotním postižením posiluje konkurenceschopnost destinace. Podporuje vznik a rozvoj malých a středních podniků i neziskového sektoru. Přístupnost se stává jistým odlišením a konkurenční výhodou. Cestovní ruch osob se zdravotním postižením podporuje sociální integraci těchto osob. Omezení znemožňuje osobám se zdravotním postižením účastnit se cestovního ruchu, odstranění překážek pomáhá

k sociální integraci a soužití. Zpřístupnění destinace cestovního ruchu je přínosem nejen pro osoby se zdravotním postižením, ale i pro ostatní návštěvníky a pro místní obyvatele. Přístupnost se stává zlepšením a ulehčením cestování i pro osoby bez jakéhokoliv zdravotního postižení [6].

Podpora sociálního cestovního ruchu v destinaci přináší příjmy do státního rozpočtu i do rozpočtu regionálního. Generuje v destinaci příjmy v oblasti ubytovacích zařízení, stravovacích zařízení, sportovně-rekreačních zařízení a v oblasti dopravních služeb. Negativní dopad sociálního cestovního ruchu může mít růst cen. Kdy stále se zvyšující počet návštěvníků přispívá k růstu cenové hladiny v destinaci. Osoby se zdravotním postižením mají většinou omezené finanční prostředky. Růst cen pocítují hlavně domácí obyvatelé, pro které je rostoucí cena negativním vlivem souvisejícím s cestovním ruchem (Linderová, 2015, s. 142).

Podpora sociálního cestovního ruchu nabízí osobám se zdravotním postižením cestovat v domácím i v zahraničním cestovním ruchu. Umožňuje poznávání nových kultur a přispívá k sociální integraci osob se zdravotním postižením. Podpora sociálního cestovního ruchu minimalizuje předsudky vůči osobám se zdravotním postižením ze strany společnosti. Negativním vlivem souvisejícím s podporou sociálního cestovního ruchu je přeplněnost parkovišť, veřejných prostranství jako jsou parky a pláže, zvýšená kriminalita a hluchost a také negativní dopad na životní prostředí (Linderová, 2015, s. 143).

1.2.3 Legislativní úprava vztahující se k cestovnímu ruchu zdravotně postižených osob v Evropě a v České republice

Právo na cestování osob se zdravotním postižením je zakotveno v zákonech, nařízeních, vyhláškách a dalších dokumentech Evropské unie i České republiky. Právo cestovat mají všechny osoby bez ohledu na jejich rasu, náboženské vyznání, pohlaví či zdravotní postižení.

a) Právo zdravotně postižených na účast na cestovním ruchu. Zdravotně postižení mají stejné právo na cestování jako kdokoli jiný. V Globálním etickém kodexu v článku 7 je přímo zmíněno, že *„všeobecné právo na cestovní ruch, jako takový musí být důsledkem práva na volný čas a na odpočinek, včetně přiměřeného omezení pracovní doby a pravidelné pracovní dovolené, což je garantované Článkem*

24 *Všeobecné deklarace lidských práv*“. Je zde i zmínka o tom, že by mělo být podporováno rozvíjení sociálního cestovního ruchu. Měla by se podporovat i rodinná turistika, cestování studentů, seniorů a cestování zdravotně postižených osob. Článek 8 se zabývá svobodou pohybu turistů. „*Turisté a návštěvníci by měli mít podle mezinárodního a národního práva svobodu pohybu ve svých zemích a z jednoho státu do druhého. Měli by mít přístup do tranzitních míst a do turistických center a kulturních památek, bez toho, aby byli diskriminováni nebo se stali předmětem nadměrných formalit*“ [26].

Antidiskriminační zákon č. 198/2009 Sb. upravuje předpisy Evropských společenství a navazuje na Listinu základních práv a svobod. Právem na rovné zacházení je rozuměno právo nebýt diskriminován z důvodů, které stanovuje tento zákon. Přímá diskriminace je popisovaná jako takové jednání, při kterém se s osobou zachází nepříznivě, než jak by se zacházelo s jinou osobou ve stejné situaci, a to především z důvodu jiné rasy, etnického původu, pohlaví, zdravotního postižení nebo světového názoru aj. Nepřímá diskriminace je chápána jako jednání, kdy je jedna osoba znevýhodněna oproti ostatním osobám. „*Nepřímou diskriminací z důvodu zdravotního postižení se rozumí také odmítnutí nebo opomenutí přijmout přiměřená opatření, aby měla osoba se zdravotním postižením přístup k určitému zaměstnání, k výkonu práce nebo postupu v zaměstnání.*“ Jsou zde zmíněny i sociální výhody, jako slevy, osvobození od poplatků či peněžité nebo nepeněžité plnění. Zdravotním postižením je rozuměno tělesné, duševní, mentální nebo smyslové či jiné postižení, které zabraňuje osobám v jejich právu na rovné zacházení, přičemž musí jít o zdravotní postižení trvající delší dobu než jeden rok [27].

b) Využívání dopravních prostředků. Využívání letecké dopravy upravuje nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1107/2006 o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě. Upravuje pomoc osobám se zdravotním postižením a osobám se sníženou schopností pohybu a orientace a zabránění diskriminace těchto osob. Jsou zde zmíněny způsoby pomoci ze strany poskytovatelů letecké dopravy při nástupu a výstupu z letadla a při pohybu po letišti. Osoby se zdravotním postižením mohou využívat služeb leteckých dopravců stejně jako ostatní účastníci přepravy a mají stejná práva jako oni. Letecký dopravce nesmí zamítnout rezervaci nebo nástup na palubu osobě se zdravotním postižením [28].

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1371/2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě. Upravuje práva a povinnosti osob se zdravotním postižením. Jsou zde ustanovení týkající se poskytování informací, přepravy osob se zdravotním postižením či rezervace. Osoby se zdravotním postižením nesmí být vyloučeny z přepravy, nesmí být jakkoli diskriminovány [29].

V České republice se využíváním železničních dopravních prostředků zabývá zákon č. 377/2009 Sb. kterým se mění zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů. Zde je přímo uvedena zmínka, že dopravce nebo provozovatel nebude zavádět pravidla, které by byly považovány za diskriminační pro přístup zdravotně postižených osob a osob se sníženou pohyblivostí a orientací, dopravce nesmí, odmítnou přijetí rezervace od zdravotně postižených osob, na požádání musí podat informace těmto osobám, dopravce není povinen poskytnout těmto osobám pomoc při nastupování či vystupování nebo při přestupu [30].

Ve vyhlášce č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečující bezbariérové užívání staveb je ustanovení týkající se nástupišť veřejné dopravy. Ta musí mít výšku 200 mm, pro zabezpečení přepravy osob se zdravotním postižením se doporučuje použití bezbariérového zastávkového obrubníku [31].

c) Bezbariérové budovy ubytovacích a pohostinských zařízení. Vyhláška č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb stanovuje obecné technické požadavky na stavby a části staveb, aby bylo jejich užívání přizpůsobené pro užívání osob se zdravotním postižením či mentálním postižením, aby bylo vhodné pro užívání osob v pokročilém věku, těhotnými ženami, dětmi do tří let nebo osobami s dítětem v kočárku. Tato vyhláška upravuje stavbu nových či rekonstrukce stávajících staveb a opravy či rekonstrukce, které jsou pod dohledem památkové péče. Přímo upravuje počet parkovacích míst vyhrazených na parkovištích a v hromadných garážích, velikost vstupních dveří, prostory pro shromažďování, školy a jiná zařízení pro děti.

U bezbariérových staveb by neměly být výškové rozdíly větší než 20 mm, povrch pochozích ploch musí být pevný, rovný a protiskluzově upravený. Minimální prostor pro manipulaci s vozíkem do všech směrů je kruh o průměru 1500 mm, nejmenší prostor pro otáčení vozíku je 1200 x 1500 mm. Sklon schodiště by neměl být větší než 28° a výška schodišťového stupně nesmí být větší než 160 mm. Tato ustanovení

se netýkají staveb, ve kterých se nachází výtah. Po stranách schodiště by měla být madla ve výši 900 mm. Pokud má stavba výtah, měl by prostor před ním měřit nejméně 1500 x 1500 mm. Vyhrazená stání pro vozidla musí mít šířku minimálně 3500 mm, která v sobě zahrnuje manipulační prostor nejméně 1200 mm. Vstup do objektu musí být minimálně 1250 mm široký, hlavní křídlo vstupních dveří musí mít minimálně 900 mm [31].

d) Debarierizace kulturně-historických památek. Stavby, které jsou kulturně-historickými památkami, se řídí vyhláškou č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích, všechny úpravy těchto památek by měly být použity s ohledem na zájmy památkové péče [31]. Za kulturní památky se dle zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči považují památky nemovité, movité věci nebo jejich soubory. Jsou vyhlášovány Ministerstvem kultury České republiky. *„Péče státu o kulturní památky zahrnuje činnosti, opatření a rozhodnutí, která jsou v souladu se společenskými normami zabezpečujícími zachování, ochranu a zpřístupňování kulturních památek“* [32].

e) Bezbariérové budovy sportovně-rekreačních zařízení. Ve vyhlášce č. 398/2009 Sb. jsou zmíněny veřejně přístupné plavecké bazény, relaxační vodní prostory a rehabilitační vodní prostory. Tato místa musí mít zajištěný bezbariérový přístup do bazénu, řešený schody či bazénovým zvedákem nebo schody se zvýšeným okrajem. Stavby určené pro sport musí mít vyřešeno sportoviště a závodíště společně se zázemím pro sportovce, jako jsou šatny a hygienické zařízení se zázemím pro hendikepované s ohledem na jejich specifické požadavky. Bezbariérové využívání těchto objektů musí být zajištěné po celou dobu jejich užívání [31].

2 Analýza potenciálu vybrané oblasti pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob

Potenciál cestovního ruchu můžeme chápat jako soubor předpokladů a podmínek pro rozvoj určité oblasti, regionu, destinace. Pro rozvoj potenciálu cestovního ruchu osob se zdravotním postižením je třeba brát v úvahu bezbariérovost atraktivit cestovního ruchu a připravenost na poskytování služeb osobám se zdravotním postižením.

2.1 Cíl a metodika zkoumání

Cílem této práce je analyzovat a zhodnotit potenciál Třebíče a okolí pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob. V souladu se zvoleným tématem jsme stanovili výzkumné otázky.

Jaké jsou možnosti bezbariérového ubytování v cestovním ruchu v Třebíči a okolí?

Jak jsou bezbariérová ubytovací zařízení propagována?

Jak jsou pohostinská zařízení v Třebíči a okolí připravena na návštěvu zdravotně postižených osob?

Jaké možnosti využití volného času mají zdravotně postižení návštěvníci v Třebíči a okolí?

Jak je možné získat informace o pobytech vhodných pro zdravotně postižené osoby v Třebíči a okolí?

Jelikož kvalifikace potenciálu cestovního ruchu není jednoduchá, vytvořili jsme za účelem hodnocení potenciálu Třebíče a okolí stupnici hodnocení.

Tabulka 6: Stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob

Bodové hodnocení	Kvantitativní hodnocení	Kvalitativní hodnocení
0 až 9	1	základní
10 až 19	2	průměrný
20 až 28	3	zvýšený
29 až 37	4	výborný

Zdroj: zpracováno podle Linderová, 2012, a Regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike z roku 2005.

K tomu, abychom dokázali zhodnotit potenciál zkoumané oblasti, jsme určili několik kritérií, která považujeme za podstatná pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob. K hodnotícím kritériím patří:

- a) bezbariérové ubytovací zařízení,
- b) bezbariérové pohostinské zařízení,
- c) bezbariérové sportovně-rekreační zařízení a možnosti trávení volného času,
- d) existence bezbariérových kulturně-historických památek,
- e) nabídka cestovních kanceláří pro zdravotně postižené návštěvníky cestovního ruchu,
- f) webové informační portály pro zdravotně postižené osoby.

Tabulka 7: Hodnotící kritéria na úrovni vybrané oblasti

Hodnotící kritérium	Charakteristika	Body
bezbariérové ubytovací	méně než 10 % všech UZ	0
	více než 10 % všech UZ	1
	více než 15 % všech UZ	2
	více než 20 % všech UZ	3
bezbariérové pohostinské	méně než 10 % všech PZ	0
	více než 10 % všech PZ	1
	více než 15 % všech PZ	2
	více než 20 % všech PZ	3
sportovně-rekreační zařízení	bezbariérová koupaliště/aquaparky (ano/ne)	2/0
	fotbalové, hokejové a jiné stadiony (ano/ne)	2/0
	jiná sportoviště (ano/ne)	2/0

Zdroj: zpracováno podle Linderová, 2012. Vysvětlivky: UZ - ubytovací zařízení, PZ - pohostinské zařízení.

Tabulka 7: Pokračování

přístupné cyklotrasy a turistické stezky	méně než 10 % turistických stezek	2
	více než 10 % turistických stezek	3
	méně než 10% cyklotras	2
	více než 10 % cyklotras	3
	přizpůsobené sjezdovky a trasy běžeckého lyžování	3
kulturně-historické památky	hrady/zámky/kostely částečně přístupné s doprovodem	1
	hrady/zámky/kostely	2
	úplně přístupné hrady/zámky/kostely	3
	muzea/galerie/skanzeny přístupné s doprovodem	1
	částečně přístupné muzea/galerie/skanzeny	2
	zcela přístupné muzea/galerie/skanzeny	3
	divadla přístupná s doprovodem	1
	divadla přístupná částečně nebo úplně	2
cestovní kanceláře	nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v tuzemsku (ano/ne)	1/0
	nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby do zahraničí (ano/ne)	0/0
webové informační portály	ano/ne	1/0

Zdroj: zpracováno podle Linderová, 2012. Vysvětlivky: UZ - ubytovací zařízení, PZ - pohostinské zařízení.

Pro zpracování bakalářské práce byl použit sekundární výzkum s využitím internetových databází, webových stránek, odborných publikací, materiálů zpracovaných informačním centrem v Třebíči a brožur vydaných Czech tourism-Českou centrálou cestovního ruchu.

Získané informace jsme ověřovali telefonicky nebo pomocí e-mailové komunikace s informačními centry v Třebíči a okolí, se zástupci měst, s ubytovacími a stravovacími zařízeními. V případě nejasností jsme telefonicky či osobně zkonzultovali, zda je dané ubytovací, stravovací nebo jiné zařízení bezbariérové či nikoli. Např. zda je vstupní prostor dostatečně velký pro průjezd vozíčku, zda je na toaletě dost místa na otočení vozíku nebo zda je výška vany a postele vhodná pro osobu na vozíku.

Výzkum probíhal v období od prosince 2014 do dubna 2015. Z územního hlediska jsme se zabývali analýzou potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob v okrese Třebíč.

Město Třebíč a jeho okolí leží v Kraji Vysočina v okrese Třebíč. Sousedí s bývalými okresy Jihlava a Žďár nad Sázavou, které se nachází rovněž v Kraji Vysočina. Současné

sousedí s okresem Znojmo a Brno-venkov, které náleží do Jihomoravského kraje a s okresem Jindřichův Hradec, který je součástí Jihočeského kraje. Okres Třebíč je tvořen 167 obcemi. Rozkládá se na území 1 463 km² čímž se řadí mezi druhý největší okres v Kraji Vysočina. Okresem Třebíč protéká několik řek, a to řeka Oslava, Jihlava a Rokytná. Na území je i několik vodních ploch, mezi něž můžeme zařadit vodní nádrž Dalešice, která slouží jako přečerpávací nádrž pro nedalekou jadernou elektrárnu Dukovany. Povrch je tvořen převážně pahorkatinami a vysočinami, částí okresu Třebíč prochází Českomoravská vrchovina. Nejvyšším bodem je hora Mařenka s nadmořskou výškou 711 m. n. m., v roce 2012 zde byla otevřena stejnojmenná rozhledna. Okresním městem byla Třebíč. V Třebíči se od roku 2003 nacházejí památky zapsané na prestižní seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Jsou to Bazilika sv. Prokopa, Židovská čtvrť spolu s židovským hřbitovem. Mezi další návštěvy hodná místa Třebíče můžeme zařadit věž při kostele sv. Martina, která sloužila jako věž strážná. Dalšími památkami jsou nově zrekonstruovaný Zámek, kde sídlí Muzeum Vysočiny a expozice Cesty časem, kde se návštěvníci dozvědí mnoho informací o řemeslech provozovaných v Třebíči a také o historii města. Dalšími významnými městy jsou bezesporu Náměšť nad Oslavou, Jaroměřice nad Rokytnou, Moravské Budějovice a Jemnice. Tato města spojuje jejich bohatá historie a fakt, že se v každém z nich nacházejí významné kulturně-historické budovy, které stojí za navštívení. Na území kraje se nachází významná přírodní památka a to Mohelenská hadcová step, Syenitové skály u Pocoucova nebo Jalovec, na kterém v zimních měsících funguje lyžařské středisko [32].

2.2 Lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu zdravotně-postižených osob

Lokalizační předpoklady cestovního ruchu jsou představovány primární nabídkou. Mezi lokalizační předpoklady řadíme kulturně-historické památky, sakrální památky a přírodní atraktivitu. Kulturně-historické památky jsou představovány světskými památkami. Mezi ně řadíme hrady, zámky, zříceniny a tvrze. Církevní památky tvoří kostely, kaple či kláštery. Přírodní památky jsou představovány národními parky a chráněnými krajinnými oblastmi a jeskyněmi. Mezi ostatní atraktivitu cestovního ruchu řadíme cyklotrasy, naučné stezky, vinařské trasy, pěší trasy a rozhledny.

Jedním z nejdůležitějších kritérií, která jsme ve výzkumu posuzovali, byla přístupnost atraktivit cestovního ruchu pro osoby se zdravotním postižením. Zkoumali jsme, zda mají atraktivita cestovního ruchu přístup pro osoby na vozíku, tedy možnost využití výťahu, plošiny nebo rampy, zda disponují bezbariérovým WC. Zajímalo nás, zda nabízejí výklad pro nevidomé v Braillově písmu, jestli disponují audio přehrávači, nabízejí text či jinou formu výkladu pro neslyšící osoby.

2.2.1 Přírodní atraktivita

Na území Třebíče a okolí se nenachází žádný Národní park (NP) nebo Chráněná krajinná oblast (CHKO). Jsou zde však hojně zastoupeny památné stromy a přírodní památky. Jednou z nejznámějších, a dalo by se říci i nejdůležitějších přírodních památek, je Mohelenská hadcová step. Dalšími atraktivitami jsou Přírodní park Třebíčsko, Přírodní park Střední Pojihlaví a Přírodní park Rokytňá. Nachází se zde také lokality, kde se vyskytují chráněné rostliny, a to u Pocoucova a u Ptáčova koniklece, které vykvétají začátkem dubna.

Přírodní atraktivita jsou pro osoby se zdravotním postižením velmi často nedostupné, protože jsou přístupné pouze přes polní cesty nebo louky, nebývají označeny informačními tabulemi ani vybaveny audio průvodci. Částečně dostupné jsou zámecké parky v okrese Třebíč, kde si zdravotně postižení mohou prohlédnout přírodní zajímavosti. Například v zámeckém parku v Jaroměřicích nad Rokytňou, který je bezbariérový. Park je otevřený stejně jako zámek, v zimních měsících bývá zavřený a to většinou z důvodu neudržování cest, které by se pro osoby se zdravotním postižením mohly stát nebezpečné. Zámecká obora v Náměšti nad Oslavou je veřejně přístupná a návštěvníci si zde mohou prohlédnout celý areál. Obora je vhodná spíše pro osoby s doprovodem, místy vede po nezpevněném povrchu a vozíčkář i nevidomí lidé člověk by mohli mít problémy při přemisťování se. Zámecký park v Dukovanech a Alboretum v Jemnici jsou pro osoby se zdravotním postižením dostupné s doprovodem. Jsou zde cestičky a pěšinky, po kterých by se vozíčkář sám dopravoval se značnými obtížemi. Pro osoby neslyšící je vstup možný bez jakýkoliv problémů. Nevidomí by zde měli značné problémy, jelikož cestičky nejsou nijak upravené pro příchod těchto osob, nejsou na nich žádné vodící linie nebo jiné úpravy.

Na území Třebíčska se nenachází jediná jeskyně, je to zapříčiněno hlavně tím, že podloží je zde tvrdé, velmi často kamenité nebo skalnaté. Zato jsou zde malebné kopce a krajiny typické pro oblast Vysočiny.

2.2.2 Kulturně-historické atraktivita

Třebíč a její okolí jsou protkány kulturně-historickými atraktivitami. Na území bývalého okresu Třebíč je hned několik významných historických památek. Mezi něž můžeme zařadit Státní zámek Jaroměřice nad Rokytnou, který je částečně bezbariérový, v jeho prostorách se nachází i bezbariérové WC. Trasa B, C je přístupná pro osoby na vozíčku, jsou zde i popisky pro osoby neslyšící a celé město je protkáno vodícími liniemi pro snadné přemísťování nevidomých osob. Státní zámek Náměšť nad Oslavou je nedostupný pro osoby se zdravotním postižením, přístupné je pouze okolí zámku a zámecká knihovna, kde se pořádají výstavy nebo koncerty. Zámek v Jemnici, ve kterém se nachází Muzeum vojenství, není přizpůsoben pro osoby se zdravotním postižením, pouze okolí je dostupné. Zámek v Budišově, v jehož prostorách se nachází expozice vycpaných zvířat, bezbariérový není, rovněž si zde mohou zdravotně postižení prohlédnout jeho okolí. Na území se nachází i několik tvrzí, které jsou nepřístupné pro osoby se zdravotním postižením, jsou přístupné pouze po lesních cestách a nejsou připraveny na příjezd těchto osob (tabulka 8).

Tabulka 8 : Přehled bezbariérových světských památek

Název	Lokalita	Popis	Označení bezbariérovosti		
					
Vodní mlýn	Bohušice		ČB	ND	ND
Pivovar Dalešice	Dalešice	BWC pouze v hotelovém pokoji	B	ND	ČB
Rodný dům Jana Kubiše	Dolní Vilémovice	BWC	B	ND	B
Zámek	Dukovany		ČB	ND	ND
Rodný dům F. B. Zvěřiny	Hrotovice	nájezd, vyhrazená 2 místa pro invalidy na parkovišti	B	ND	B
Radnice	Jaroměřice nad Rokytnou	Výtah, popisky u výstav pro neslyšící	B	ND	B
Zámek	Jaroměřice nad Rokytnou	BWC, Trasa B, C, popisky pro neslyšící	B	ND	B
Sochařská výzdoba + sloup Nejsvětější trojice	Jaroměřice nad Rokytnou		B	B	B
Park u zámku v Jaroměřicích	Jaroměřice nad Rokytnou		B	B	B
Domy na jemnickém náměstí	Jemnice		B	ND	B
Opevnění města	Jemnice		ČB	ND	B
Městský vodovod (vzdušník)	Jemnice		B	ND	B
Památník bible kralické	Kralice nad Oslavou	vstup zadním vchodem	B	B	ČB
Tvrz	Kralice nad Oslavou		ČB	ND	ND
Zámek	Krhov		ČB	ND	ND
Hrad	Lamberk		ČB	ND	ND
Zámek	Lesonice		ČB	ND	ND
Zámek	Litohoř		ČB	ND	ND
Zámek - muzeum řemesel	Moravské Budějovice		ČB	ND	ND
Mastné krámy	Moravské Budějovice		B	ND	B
Městské opevnění	Moravské Budějovice		B	ND	B
Zámek	Myslivořice		B	ND	ND

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, ND - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Tabulka 8 : pokračování

Barokní most	Náměšť nad Oslavou		B	BD	BD
Zámek	Police		ČB	ND	ND
Hrad	Pyšel		BD	ND	ND
Kozí farma - Dvůr Ratibořice	Ratibořice		B	ND	B
Tvrz	Štěměchy		B	ND	ND
Synagoga + Dům Seligmána Bauera	Třebíč	ližiny, BWC, text v Braillově písmu	ČB	B	ČB
Hvězdárna	Třebíč		B	ND	ND
Podklášterní pivovar Třebíč	Třebíč	okolí ano	B	ND	ND
Zámek	Valeč	předem ohlášené skupiny, lze prohlídku přizpůsobit	B	ČB	ČB

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Podle webových stránek brněnského biskupství je na území Třebíče a okolí 198 církevních památek. Mezi ně řadíme kostely, kaple, kláštery, chrámy, aj. Většina kostelů je alespoň částečně přístupná osobám se zdravotním postižením (tabulka 9). Co se týče kaplí, jsou povětšinou nedostupné, a to z toho důvodu, že bývají otevřené jen několikrát do roka. Je to např. při poutích nebo při podobných akcích, jinak jsou uzamčené. Chrám sv. Markéty v Jaroměřicích nad Rokytnou je přístupný částečně. Při vstupu do chrámu je překážkou jeden schod, vozíčkář by musel mít s sebou doprovod. Špitál s kaplí sv. Kateřiny v Jaroměřicích nad Rokytnou je přístupný jen částečně. Do budoucna se plánuje instalace popisků a ližin. Židovské město v Třebíči je přístupné s doprovodem, pohyb znesnadňuje povrch komunikace, který je vydlážděn říčními valouny. Proto je zde pohyb na vozíku je zde velmi obtížný. Pro nevidomé a neslyšící jsou zde umístěny informační tabule s audio nahrávkami k jednotlivým aktivitám a mapy popisující židovské město. Bazilika sv. Prokopa je přístupná pouze v hlavní lodi, kam se vozíčkář dostane pomocí ližin, do krypty přístup pro vozíčkáře není přizpůsoben (tabulka 9).

Tabulka 9: Přehled bezbariérových církevních památek

Lokalita	Počet bezbariérových církevních památek
Březník	1
Budišov	1
Častohostice	1
Červená Lhota	1
Dalešice	2
Dolní Vilémovice	1
Domamil	1
Dukovany	2
Horní Újezd	1
Hrotovice	1
Chlístov u Rokytnice nad Rokytnou	1
Chroustov u Třebenic	1
Jakubov u Moravských Budějovic	1
Jaroměřice nad Rokytnou	2
Jasenice	1
Jemnice	5
Jinošov	1
Kojetice na Moravě	1
Koněšín	1
Kostníky	1
Krhov	1
Lhotice u Jemnice	1
Lipník u Hrotovic	1
Litohoř	1
Lukov	1
Martínkov	1
Mladoňovice na Moravě	1
Mohelno	1
Moravské Budějovice	4
Myslibořice	2
Naloučany	1
Náměšť nad Oslavou	4
Police	1
Přibyslavice	1
Pucov	1
Rácovice	1

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Tabulka 9: pokračování

Račice u Hrotovic	1
Radkovice u Budče	1
Radkovice u Hrotovic	1
Rouchovany	1
Rudíkov	1
Řípov	1
Slavice	2
Slavíkovice u Jemnice	1
Stařeč	1
Stropěšín	1
Střížov-Číměř	1
Studenec u Třebíče	1
Tmava	1
Třebelovice	1
Třebíč	6
Valeč u Hrotovic	1
Velký Újezd u Jemnice	1
Vícenice u Náměště nad Oslavou	1
Vladislav	1
Želetava	2

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

2.2.3 Kulturně-společenská zařízení

Na území okresu Třebíč se nachází 17 muzeí a 11 z nich je přístupných osobám se zdravotním postižením. Na zámku v Třebíči jsou umístěny muzejní expozice a návštěvník se zdravotním postižením může využít ližiny pro vjezd do budovy a do patra se dostane pomocí výtahu. Je zde k zapůjčení text v Braillově písmu a audio průvodce pro osoby nevidomé. Pro osoby neslyšící je k zapůjčení text popisující jednotlivé expozice zámeckých prostor. Interaktivní expozice Cesty časem je přístupná všem osobám se zdravotním postižením. V budově jsou nainstalovány nájezdy a rampy, do prvního patra se vozíčkář dostane pomocí výtahu. Pro nevidomé jsou k dispozici texty v Braillově písmu a navíc si mohou všechny vystavené exponáty osahat. Pro osoby neslyšící jsou k dispozici popisky v jednotlivých místnostech expozice. Celá budova je nově zrekonstruovaná, nachází se zde i bezbariérové WC. Muzeum rakousko-uherského pivovarnictví v Dalešicích je přístupné pouze částečně.

Vozíčkář se dostane pouze do prvních tří místností expozice, další místnosti jsou již nedostupné. Muzeum Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou je přístupné částečně. Vozíčkář se dostane pouze do přízemí, do prvního patra vedou schody. Pro osoby nevidomé je muzeum nedostupné. Osobám neslyšícím je muzeum přístupné, u každého exponátu jsou umístěny popisky.

Přístupné galerie najdeme pouze v Třebíči. Jsou to galerie Franta, galerie Předzámčí, galerie Subakova. Všechny jsou přístupné pro vozíčkářům a to pomocí ližin nebo nájezdů. Pro osoby se zrakovým postižením nejsou přístupné a pro osoby se sluchovým postižením jsou přístupné jen s doprovodem (tabulka 10).

Tabulka 10: Přehled bezbariérových muzeí a galerií

Název	Lokalita	Označení bezbariérovosti		
				
Muzeum Bedřicha Václavka	Čáslavice	B	ND	ND
Muzeum rakousko-uherského pivovarnictví	Dalešice	ČB	ND	ND
Muzeum Otokara Březiny	Jaroměřice nad Rokytnou	ČB	ND	B
Muzeum čaje	Jemnice	BD	ND	ND
Muzeum Jemnice	Jemnice	ČB	ND	ND
Památník Bible kralické	Kralice nad Oslavou	B	B	B
Muzeum řemesel	Moravské Budějovice	ČB	ND	ND
Městské muzeum	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ND
Rolnické muzeum manželů Kopečkových	Příložany	ČB	ND	ND
Cesty časem	Třebíč	B	B	B
Galerie Subakova	Třebíč	B	ND	BD
Galerie Předzámčí	Třebíč	B	ND	BD
Galerie Franta	Třebíč	B	ND	BD
Muzeum Vysočiny Třebíč	Třebíč	B	B	B
Muzeum	Valeč	B	ND	ND

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Divadla a kina jsou na Třebíčsku zastoupena ve velmi malém počtu. Jediné přístupné divadlo je v Třebíči, a to Národní dům, kam se vozíčkář dostane zadním vchodem. Pro osoby nevidomé a neslyšící je divadlo nepřístupné. Divadlo a Kino Pasáž v Třebíči je pro osoby se zdravotním postižením nedostupné, jelikož samotný vchod do kinosálu je pouze přes schody, není zde výtah ani jiná technika, která by umožňovala vozíčkářům vjezd. Ostatní kina v okrese nedisponují vybavením pro příchod osob se zdravotním postižením.

2.2.4 Jiné atraktivity

Třebíč a okolí jsou protkány naučnými stezkami, cyklo a pěšími trasami. Zejména v okolí Dukovan a Dalešic vedou cyklotrasy a naučné stezky, které jsou tematicky zaměřené, jako například Energetická cyklostezka nebo Pivovarská cyklostezka. Jedním ze zastavení na energetické stezce je Jaderná elektrárna Dukovany, kde cyklisté i jiní návštěvníci mohou projít informačním centrem elektrárny, které je celé bezbariérové. Pivovarská cyklostezka zavede cyklisty do Pivovaru Dalešice, který je znám i pod názvem Pivovar filmových postřihů. Obě tyto cyklostezky jsou nedostupné pro osoby se zdravotním postižením, jelikož vedou po nezpevněném povrchu lesních a polních cest. Na území Třebíče a okolí se nachází jedna vinařská stezka, která je poblíž hradu Sádek, mapuje jedno z nejvýše položených vinařství v České republice. Vinařská stezka představuje odrůdy vinné révy. Pro osoby se zdravotním postižením je nepřístupná, jelikož vede vinicemi.

Tabulka 11: Přehled bezbariérových naučných stezek

Název naučné stezky	Lokalita	Popis	Označení bezbariérovosti		
					
Naučná stezka	Jaroměřice nad Rokytnou	trasa vede městem, snížené nájezdy na chodníky, vodící linie	B	B	B
Naučná stezka k Novým rybníkům	Hrotovice	zpevněná cesta	B	ND	ND
Naučná stezka Hrotovicko	Hrotovice	zpevněná cesta	B	ND	ND
Naučná stezka Mařenka	Štěmechy	lesní zpevněná cesta	B	ND	ND
Po stopách opatů a rabínů	Třebíč	audio-informační tabule, místy dostupná pouze s doprovodem (žid. čtvrť)	ČB	BD	BD

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Tabulka 12: Přehled bezbariérových cyklotras a pěších tras

Název cyklotrasy / pěší trasy	Lokalita	Popis	Označení bezbariérovosti		
					
Cyklostezka Jihlava - Třebíč - Raabs	Červená Lhota, Přibyslavice, Třebíč, Kojetice, Jaroměřice nad Rokytnou, Moravské Budějovice, Jemnice	Vede po nezpevněných lesních a polních cestách, v Třebíči vhodná pro vozíčkáře, celková délka 138 km	ČB	ND	ND
Pěší trasa Na Holý kopec	Moravské Budějovice a okolí		B	ND	ND
Pěší trasa Baťovy závody a lesopark v Libušině údolí	Třebíč	Bezbariérová trasa, 5 km (2*2,5 km)	B	ND	ND

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Další atraktivitou Třebíčska je bezesporu vyjížďka parníkem po Dalešické přehradě. Parník jezdí celoročně, protože vodní nádrž Dalešice nezamrzá, a to z toho důvodu, že slouží jako přečerpávací nádrž pro nedalekou jadernou elektrárnu Dukovany. Hladina několikrát během dne klesá a zase se zvedá. Parník je vhodný pro přepravu kol či kočárků. Zastavuje v pěti přístavech, a to v Kramolíně, Dalešicích, což je jediná zastávka na pravém břehu přehrady, Autocampu Wilsonka, Třesově a Koněšíně. Plavba lodí je pro osoby na vozíku přístupná s doprovodem, jediné možné nástupiště je v Kramolíně, kde nejsou schody. Osoby se zrakovým postižením mohou plavbu absolvovat s doprovodem, po dobu plavby je puštěna nahrávka. Pro osoby se sluchovým postižením je plavba nedostupná.

Rozhledny nejsou na území okresu Třebíč zastoupeny početně. Nachází se zde celkem čtyři. Jsou to rozhledna Mařenka, která se nachází mezi Předínem, Štěmechami a Římovem, což je současně i nejvyšší bodem okresu Třebíč. Rozhledna na Pekelném kopci stojí nedaleko města Třebíče. Rozhledna Ocmanice je nedaleko Náměště nad Oslavou a rozhledna Babylon, která se nachází poblíž Dalešické přehrady. Všechny vyjmenované rozhledny nejsou přístupné osobám se zdravotním postižením.

2.3 Realizační předpoklady

Realizační předpoklady jsou považovány za nadstavbu lokalizačních předpokladů a umožňují samotnou realizaci cestovního ruchu. Zahrnují v sobě ubytovací zařízení, stravovací zařízení, služby cestovního ruchu jako jsou cestovní kanceláře a agentury, destinační agentury.

2.3.1 Ubytovací zařízení

Ubytovací zařízení se dělí na hotel, motel, penzion a ostatní ubytovací zařízení. Ostatní ubytovací zařízení jsou ubytovny, koleje, kempy a soubory chat a bungalovů. Podle Českého statistického úřadu se na území okresu Třebíč nachází k prvnímu čtvrtletí 2015 sedmdesát pět ubytovacích zařízení. Většina z nich nesplňuje podmínky bezbariérovosti a pro osoby se zdravotním postižením vhodná není.

Plně bezbariérové ubytovací zařízení je pouze hotel U Černého orla v Třebíči, který nabízí ubytování osobám se zdravotním postižením. Penzion je vybaven výtahem,

ve kterém jsou tlačítka v Braillově písmu, a audio systémem hlášení. Disponuje bezbariérovým pokojem, bezbariérovou restaurací a vstupním prostorem s nájedem.

Ubytovna v Kramolíně je částečně dostupná pro osoby se zdravotním postižením.

Tabulka 13: Přehled bezbariérových ubytovacích zařízení

Název	Lokalita	Popis	Označení bezbariérovosti		
					
Pivovarský hotel Dalešice	Dalešice	bezbariérový pokoj za zvýhodněnou cenu	B	ND	ND
Chalupa k pronajmutí	Hartvíkovice	bezbariérový pokoj	B	ND	ND
Sport V hotel	Hrotovice	bezbariérový pokoj, bezbariérová restaurace	B	ND	ND
Ubytovna Kramolín	Kramolín	bezbariérová ubytovna	ČB	B	ČB
Turistické centrum mládeže Jedov	Náměšť nad Oslavou		ČB	ND	ND
Chata u Vyhličky	Náměšť	bezbariérový pokoj	B	ND	ND
Penzion Jízdárna	Náměšť nad Oslavou		B	ND	ND
Camping Vidlák	Opatov		B	ND	ND
Stan - RS Březová	Rokytnice nad Rokytno		ČB	ND	ND
Dvůr Střítež	Střítež	bezbariérová restaurace	B	ND	ND
Penzion Benz	Třebíč, Horka-Domky		B	ND	ND
Ubytovna Jungmannova	Třebíč, Jejkov		B	ND	ND
Hotel Atom	Třebíč, Nové Dvory	výtah, bezbariérová restaurace	B	ND	ND
Autocamping Poušov	Třebíč, Stařečka		B	ND	ND
Grand hotel	Třebíč, Vnitřní Město	výtah, bezbariérový vjezd, nemají přímo bezbariérový pokoj	ČB	ND	ND
Hotel U Černého Orla	Třebíč, Vnitřní Město	výtah, text v Braillově písmu, zvukové hlášení, bezbariérový pokoj	B	B	B

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, ND - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Tabulka 13: pokračování

Hotel Zlatý Kříž	Třebíč, Vnitřní Město	bezbariérový pokoj, výtah, bezbariérová restaurace	B	ND	ND
Hotel Joseph 1699	Třebíč, Záměstí	bezbariérový pokoj	B	ND	ND
Hotel Stern	Moravské Budějovice	nemají bezbariérovou restauraci, donáška jídla na pokoj	B	ND	ND

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

2.3.2 Pohostinská zařízení

Mezi pohostinská zařízení patří restaurace, kavárny, vinárny, pizzerie, bistra, motoresty, bary, čajovny aj. V současné době není v České republice žádná vyhláška, která by nařizovala úpravu prostor pohostinského zařízení pro osoby se zdravotním postižením. Osoby se zdravotním postižením jsou rostoucím segmentem trhu cestovního ruchu a pohostinská zařízení si tuto skutečnost uvědomují a upravují svoji nabídku pro tyto osoby. Jsou však místa, např. historické budovy či chráněné památky, pro které jsou přestavby a jiné úpravy složité. Všechny úpravy musí schválit památkový ústav a to tak, aby to nezasahovalo do historického vzhledu.

Tabulka 14: Přehled bezbariérových pohostinských zařízení

Název	Lokalita	Označení bezbariérovosti		
				
Fórum	Třebíč	ČB	ND	ČB
Čikovské pohostinství ve škole	Čikov	ČB	ND	ČB
Akciový pivovar Dalešice - Pivovarská restaurace	Dalešice	ČB	ND	ČB
Hostinec U Blahoudků	Dešov	ČB	ND	ČB

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Tabulka 14: pokračování

Staropramen bar	Horní Újezd	ČB	ND	ČB
Restaurant Sport-V-Hotel	Hrotovice	B	ND	ČB
František Fišer	Jaroměřice nad Rokytnou	ČB	ND	ČB
Restaurace Viola	Jaroměřice nad Rokytnou	ČB	ND	ČB
Bistro Sluníčko	Jemnice	ČB	ND	ČB
Restaurace Sádek	Kojetice	ČB	ND	ČB
Kalimeta s.r.o.	Kuroslepy	ČB	ND	ČB
Hostinec U Máchalů	Lesonice	ČB	ND	ČB
Caffé 60	Moravské Budějovice	ČB	ND	ČB
Restaurace Grand	Moravské Budějovice	ČB	ND	ČB
Restaurace Na statku	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Pizzeria Peperone	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Restaurace Jízdárna, s.r.o.	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Restaurace U Samků	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Hospůdka na Hájku	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Café Zappé	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Restaurace U Cafourků	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Restaurace Na Křížku	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Scolarest	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Penzion a restaurace U Tesařů	Nové Syrovice	B, BWC	ND	ČB
Cukrářství Mácová	Police	ČB	ND	ČB
Hospoda Na Hřišti	Přibyslavice	ČB	ND	ČB
Restaurace U Rambousků	Rapotice	ČB	ND	ČB
Řízkovna	Střítež	ČB	ND	ČB
Restaurace Dvůr Střítež	Střítež	ČB	ND	ČB
Centrum Lihovar	Třebíč	ČB	ND	ČB
Restaurace Fórum	Třebíč	ČB	ND	ČB
Zelený Drak	Třebíč	ČB	ND	ČB
Zapečené Bagety Cz	Třebíč	ČB	ND	ČB
Vinárna Ráchel	Třebíč	ČB	ND	ČB
Restaurace Černý dům	Třebíč	ČB	ND	ČB
Restaurace Kleopatra	Třebíč	ČB	ND	ČB
Penzion Bažantnice	Třebíč	ČB	ND	ČB
Slunečnice	Třebíč	ČB	ND	ČB
Bar Cascada	Třebíč	ČB	ND	ČB
Restaurace Lucullus	Třebíč	ČB	ND	ČB

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem,
ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Tabulka 14: pokračování

Cukrárna V Uliče	Třebíč	ČB	ND	ČB
Restaurace Podlipný	Třebíč	ČB	ND	ČB
Cukrárna a kavárna pod lampou	Třebíč	ČB	ND	ČB
Café bar Zaragoza	Třebíč	ČB	ND	ČB
Bowling Koule	Třebíč	ČB	ND	ČB
Pizzeria Harlekýn	Třebíč	ČB	ND	ČB
Pizzeria Laguna	Třebíč	ČB	ND	ČB
Cukrárna U Tety	Třebíč	B, BWC	ND	ČB
Herna - bar Vysočina	Třebíč	ČB	ND	ČB
Restaurant Coqpit	Třebíč	B, BWC	ND	ČB
B+W Cafe	Třebíč	ČB	ND	ČB
Café Bar Holiday	Třebíč	ČB	ND	ČB
Restaurace Atom	Třebíč	B, BWC	ND	ČB
Hockey bar	Třebíč	ČB	ND	ČB
Horácká restaurace	Třebíč	ČB	ND	ČB
Kavárna Vrátko	Třebíč	B, BWC	ND	ČB
Vít Mátl	Třebíč	ČB	ND	ČB
Pizza a Gyros Del Monte	Třebíč	ČB	ND	ČB
Restaurace a bowling U Kmotra	Třebíč	ČB	ND	ČB
Pohostinství U Boba	Třebíč	ČB	ND	ČB
Hotel Zámek Valeč	Valeč	B, BWC	ND	ČB
Vinárna U Hroznu	Valeč	ČB	ND	ČB
Restaurace Morava	Výčapy	ČB	ND	ČB
Hospůdka Pod Mařenkou	Želetava	ČB	ND	ČB

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

2.3.3 Sportovně-rekreační zařízení

Aquaparky a koupaliště nejsou v okrese Třebíč početně zastoupena. Je zde pouze jeden aquapark, a to Laguna v Třebíči. Zařízení disponuje vybavením pro osoby na vozíčku. Má upraveny šatny, sprchy a bezbariérové WC, pro samotné koupání v bazénu je připraven mechanismus, který umožní bezpečné dopravení do vody a zase zpět.

Koupaliště nacházející se v okrese jsou často provozovaná jen sezónně. Nachází se zde koupaliště v Jemnici, v Moravských Budějovicích, v Bransouzích, v Třebíči na Polance a v Jaroměřicích nad Rokytnou. Pouze v Moravských Budějovicích je koupaliště připraveno na příjezd osob se zdravotním postižením. Celý areál je bezbariérový, k dispozici je připraveno bezbariérové broditko a plovoucí invalidní vozík, který je bezplatně k zapůjčení. Ostatní koupaliště nedisponují vybavením pro osoby se zdravotním postižením.

Lyžařská střediska jsou zastoupena na území okrese v počtu dvou areálů. Je to skiareál Baby Třebíč - Pod Kostelíčkem a Skiareál Jalovec. Obě dvě střediska nejsou přizpůsobena pro sportování osob se zdravotním postižením.

Většina fotbalových stadionů a hřišť je bezbariérových. Jako např. fotbalový stadion v Jaroměřicích nad Rokytnou, stadion TJ Spartak v Třebíči, kde je i posilovna, která je částečně bezbariérová. Fotbalové hřiště ve Vladislavi, v Březníku nebo v Přibyslavicích. Hřiště jsou venkovní a velmi často přístupná bez překážek. Na území se nachází 60 činných fotbalových svazů, přičemž každý svaz má své fotbalové hřiště.

Rekreační středisko Březová, které se nachází blízko Rokytnice nad Rokytnou, je unikátní adrenalinové středisko a patří mezi největší střediska v České republice. Pro osoby se zdravotním postižením je dostupné pouze částečně a nejlépe s doprovodem. Rekreační středisko se specializuje na poskytování adrenalinových zážitků, jako lezecké stěny, paintball, lanové centrum, trampolíny, střelba ze vzduchovky aj.

2.3.4 Bezbariérová přeprava

Na území okrese Třebíč provozuje autobusovou dopravu převážně společnost ICOM transport a. s., která je připravena na přepravu osob se zdravotním postižením. Pro osoby na vozíčku je připraven speciálně upravený autobus se zvedací rampou nebo plošinou. Osoby na vozíčku mají povinnost nahlásit přepravu 36 hodin dopředu, aby byl bezbariérový autobus připraven. Pro nevidomé je v každém autobuse na předním dvousedadle v každém autobuse vyhrazeno místo k sezení. Neslyšící si mohou sednout kamkoli v autobuse, jejich přeprava není nijak specifikována [33].

Další společnost, která provozuje dálkovou přepravu po celé České republice i na území okrese Třebíč, je společnost Tredos spol. s r. o., jejíž autobusy nejsou vybaveny

pro přepravu osob se zdravotním postižením. Nedisponují zvedací rampou nebo plošinou. Místa vyhrazená pro nevidomé jsou na prvních dvou sedadlech autobusu [34].

Městská doprava v Třebíči je provozována stejnou společností jako linkové autobusy, tedy společností ICOM transport a. s. Autobusy hromadné městské dopravy jsou bezbariérové se sníženým vstupem pro pohodlný vjezd vozíčkářů nebo maminek s kočárkem. Jsou zde místa vyhrazena starším lidem a nevidomým. Nejlepší možnost pro osoby na vozíku je objednání si bezbariérové dopravy. Na webových stránkách společnosti jsou informace, jak postupovat. Na některých linkách jezdí starší autobusy, ty jsou ale postupně nahrazovány novými bezbariérovými [33].

Vlakovou dopravu provozuje na celém území České republiky společnost České dráhy a. s.. Na jejich stránkách jsou informace o přístupnosti jednotlivých stanic. Je zde záložka pro přepravu vozíčkářů, kde je formulář, ve kterém vozíčkář vyplní potřebné informace o místě nástupu a výstupu, o druhu vozíku, zda bude mít asistenta či nikoli. Díky tomuto formuláři je co nejvíce usnadněna přeprava osobám se zdravotním postižením. Formulář by se měl vyplnit den dopředu, aby byla zajištěna bezplatná pomoc a manipulace se zvedací plošinou. Na webových stránkách je i seznam stanic, které jsou bezbariérové nebo které disponují zvedací plošinou. Například stanice v Okříškách a v Třebíči vlastní mobilní zvedací plošinou [35].

2.3.5 Cestovní kanceláře, cestovní agentury a webové portály

Nabídka cestovních kanceláří pro osoby se zdravotním postižením není v České republice početně zastoupena. Převážná většina cestovních kanceláří se nezabývá cestovním ruchem osob se zdravotním postižením. Na Třebíčsku se nenachází žádná cestovní kancelář, která by se touto problematikou zabývala. V České republice je několik specializovaných cestovních kanceláří, které nabízí zájezdy osobám se zdravotním postižením. Např. cestovní kancelář ATIS má přímo na svých webových stránkách odkaz na dovolenou na vozíku. Zaměřuje se na dovolenou v České republice i v Evropě. Cestovní kancelář má připravený dotazník pro hotely a podle vyplnění jsou hotely publikovány jako bezbariérové a tzv. vozíčkářům přátelské [36].

Cestovní kancelář FISCHER nabízí zájezdy pro osoby se zdravotním postižením. Na webových stránkách mají informace o přepravě vozíčkářů na letišti, o přepravě osob neslyšících a nevidomých se slepeckým psem. V případě, že vozíčkář chce využít

bezplatného zapůjčení křesla na letišti, musí tuto skutečnost nahlásit 48 hodin dopředu. Neslyšící i nevidomý člověk se slepeckým psem musí svoji cestu předem ohlásit, aby posádka letadla počítala s jeho přítomností na palubě letadla. Nejbližší pobočka cestovní kanceláře je v Jihlavě [37].

V Třebíči se nachází cestovní agentura Zájedzy.cz, která má ve své nabídce i zájedy pro osoby se zdravotním postižením. Nabízí pobyty v tuzemsku i v zahraničí. Na webových stránkách mají přímo rozepsáno, zda je v daném ubytovacím zařízení bezbariérový přístup, bezbariérové sociální zařízení. Pobočka cestovní agentury se nachází přímo na Karlově náměstí v Třebíči [38].

Městské kulturní středisko v Třebíči provozuje informační webový portál visittrebic.cz, kde jsou informace o bezbariérovém ubytování v Třebíči, bezbariérových stravovacích zařízeních, památkách, které jsou přístupné pro osoby se zdravotním postižením, cyklotrasách a naučných stezkách přístupných osobám se zdravotním postižením. Na webových stránkách jsou i obecné informace o městě, přírodních památkách nebo volnočasových aktivitách [39].

Na stránkách dedictvivysociny.cz, které jsou provozovány Krajem Vysočina, se nachází informace o kulturních a přírodních památkách. Po rozkliknutí konkrétní atraktivity se objeví informace o bezbariérovosti, přístupnosti památky pro turisty a základní informace o daném místě [40].

Na webových stránkách disway.cy se návštěvník dozví informace o bezbariérových aktivitách v cestovním ruchu. Jsou zde i hodnocení, ta mohou zadat návštěvníci, kteří již danou lokalitu navštívili [41].

Webová stránka cestybezbarier.cz je databáze ubytovacích zařízení, která jsou přístupná osobám se zdravotním postižením. Stačí vyplnit formulář a do uvedeného e-mailu přijde nabídka podle zadané poptávky. Vždy přijde více nabídek, aby si mohl poptávající vybrat [42].

Vysocinounavoziku.cz je stránka, kterou založil vozíčkář pro vozíčkáře. Je zde ke stažení brožura "Jak dobýt hrad", která mapuje přístupné kulturně-historické památky na území České republiky[43].

Liga vozičkářů je informační portál pro osoby na vozičku. Dostupný na webové stránce ligavozick.cz. Na stránce jsou informace o památkách z hlediska dostupnosti, legislativa, odborná literatura atd. [44].

Průvodce po Česku je webový informační portál dostupný na pruvodce.com. Na stránkách jsou přehledně rozděleny atraktivity cestovního ruchu do několika záložek. Po rozkliknutí příslušné památky, hotelu, muzea aj. se rozbalí základní informace, kde je i přehledným způsobem zpracována informace o bezbariérovosti [45].

Tabulka 15: Přehled webových portálů pro zdravotně postižené osoby

Název	Popis webové stránky
cestybezbarier.cz	databáze bezbariérových ubytovacích zařízení
dedictvivysociny.cz	portál Kraje Vysočina, informace o kulturním a přírodním dědictví i o bezbariérovosti jednotlivých míst
disway.cz	cestování bez bariér, průvodce pro osoby se zdravotním postižením
ligavozick.cz	informační portál pro vozičkáře, jsou zde informace o bezbariérových památkách
pruvodce.com	průvodce Českou republikou po bezbariérových atraktivitách cestovního ruchu
visittrebic.eu	oficiální portál města Třebíče, kde jsou i informace o bezbariérových památkách, pohostinských a ubytovacích zařízeních, naučných stezkách a cyklotrasách
vysocinounavoziku.cz	portál pro vozičkáře, jsou zde informace o dostupných památkách v rámci České republiky

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

2.4 Selektivní předpoklady

Selektivní předpoklady jsou takové faktory, které ovlivňují rozvoj cestovního ruchu v dané oblasti. Zahrnují v sobě politické, demografické, ekologické a administrativní faktory. Dělíme je na objektivní a subjektivní faktory. Objektivní jsou např. ekonomická a politická situace. Subjektivní jsou vlastní zážitky, vliv reklamy nebo psychologické pohnutky.

Na území okresu působí velké množství organizací, které se zabývají pomocí zdravotně postiženým osobám. Svaz tělesně postižených v Třebíči a v Jemnici se zaměřuje na rehabilitační pobyty pro osoby se zdravotním postižením. Jejich hlavním úkolem je podpora, poradenství a zprostředkování rehabilitačních pobytů a sportovních aktivit, jako je plavání nebo jiné sportovní aktivity. Zabývá se rekondičními a rehabilitačními

pobyty pro osoby se zdravotním postižením. Činnost svazu tělesně postižených osob je pro osoby se zdravotním postižením velice přínosná [46].

Centrum pro zdravotně postižené Kraje Vysočina, o.p.s. je společnost, která se zabývá podporou nezávislosti osob se zdravotním postižením, udržováním kvality života, poskytováním informací, sociálním poradenstvím či zajišťováním rehabilitačních pomůcek. Cílovými skupinami jsou osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi se zdravotním postižením, senioři. Činnost organizace je podpůrná, protože zkvalitňuje a zlepšuje sociální zařazení jednotlivce [47].

Mezi další organizace zabývající se podporou osob se zdravotním postižením a poradenstvím pro ně patří Vrátko o.p.s, Střed o.s. a Národní institut pro integraci osob s omezenou schopností pohybu a orientace České republiky, Krajská organizace, o.s.. Hlavní cíle těchto organizací jsou totožné, a to podpora, pomoc osobám se zdravotním postižením, jejich zaměstnávání a sociální integrace těchto osob.

2.5 Zhodnocení potenciálu vybrané oblasti pro rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Potenciál okresu Třebíč jsme hodnotili za pomoci lokalizačních, realizačních a selektivních předpokladů a sekundárního výzkumu. Hlavním kritériem, které jsme zkoumali, byla přístupnost pro osoby se zdravotním postižením. Zajímalo nás, zda hotel disponuje rampou, ližinami či jinou úpravou pro pohodlný vjezd vozíčkářů do budovy, výtahem, dostatečně širokými dveřmi pro průjezd vozíčkáře, bezbariérovým WC. Vybavením pro neslyšící a nevidomé. Jako jsou vystouplá tlačítka ve výtahu, blikající telefon při příchozím hovoru či přístupnost se slepeckým psem. Zaměřovali jsme se spíše na dostupnost pro osoby na vozíku než nevidomé či neslyšící, protože tyto osoby nepotřebují výrazné architektonické úpravy. Zjištěné údaje jsme vložili do hodnotící tabulky a podle výsledků jsme zhodnotili připravenost území na příjezd osob se zdravotním postižením.

Okres Třebíč získal 18 bodů na základě přidělených hodnot v hodnotící tabulce (tabulka 16). Okres Třebíč tedy disponuje průměrnou připraveností na příjezd osob se zdravotním postižením. Značí to, že okres Třebíč je připraven na příjezd osob se zdravotním postižením, jsou zde přístupné hotely, stravovací zařízení, kulturně-historické památky, církevní památky, naučné trasy a cyklostezky.

Tabulka 16: Hodnotící kritéria na úrovni vybrané oblasti-okres Třebíč

Hodnotící kritérium	Charakteristika	Body
bezbariérové ubytovací zařízení	více než 10 % všech UZ (17 bezbariérových - 12,75 %)	1
bezbariérové pohostinské zařízení	více než 20 % všech PZ (63 bezbariérových a částečně bezbariérových - 40,6 %)	3
sportovně-rekreační zařízení	bezbariérové koupaliště/aquaparky	2
	fotbalové, hokejové a jiné stadiony	2
	jiné sportoviště (ano/ne)	0
přístupné cyklotrasy a turistické stezky	méně než 10 % turistických stezek (2 stezky jsou bezbariérové)	2
	méně než 10 % cyklotras (2 cyklotrasy jsou bezbariérové)	2
	přizpůsobené sjezdovky a trasy běžeckého lyžování (žádné nejsou přizpůsobené)	0
kulturně-historické památky	hrady/zámky/kostely částečně přístupné s doprovodem	1
	hrady/zámky/kostely	2
	částečně přístupné muzea/galerie/skanzeny	2
	divadla přístupná s doprovodem (pouze jedno divadlo je přístupné)	0
cestovní kanceláře	nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v tuzemsku (ano, ale nemají sídla v okrese Třebíč)	0
	nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby do zahraničí (ano, ale nemají sídla v okrese Třebíč)	0
webové informační portály	ano	1
Celkový počet získaných bodů		18

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle Linderová, 2012.

Shrnutí

Podle stupnice pro hodnocení potenciálu v okrese Třebíč jsme zjistili, že okres disponuje průměrným potenciálem pro rozvoj a cestování osob se zdravotním postižením. Na území okresu se nachází ubytovací a stravovací zařízení, která jsou připravena na příjezd osob se zdravotním postižením. Disponují bezbariérovým vjezdem do budovy, bezbariérovou toaletou, bezbariérovým pokojem, zařízením pro nevidomé jako jsou vystoupené značky na tlačítkách ve výtahu. Z celkově možných 37 bodů, které by mohl získat region, jenž je plně připraven na příjezd osob se zdravotním postižením, získal okres Třebíč 18 bodů. To ho řadí mezi destinace s průměrným potenciálem pro osoby se zdravotním postižením.

Bezbariérová ubytovací a stravovací zařízení jsou v okrese zastoupena početně. Je zde dokonce hotel U Černého Orla v Třebíči, který je vybaven pro příjezd vozíčkářů, nevidomých a neslyšících osob. Bohužel je to jediný úplně bezbariérový hotel v okrese. Ostatní hotely disponují sice bezbariérovým vjezdem do hotelu, pokojem i výtahem, ale nejsou připraveny na příjezd osob nevidomých a neslyšících. Stravovací zařízení v okrese jsou připravena na příjezd vozíčkářů jen velmi málo, je zde jen několik restaurací, které jsou vybaveny bezbariérovým sociálním zařízením, např. kavárna Vrátky, cukrárna U Tety, restaurace Coqpit. Ostatní restaurace se prezentují jako bezbariérové, ale nejsou vybaveny bezbariérovým sociálním zařízením.

Jsou zde zařízení, která umožňují trávit volný čas a věnovat se sportu osobám se zdravotním postižením, jako např. aquapark Laguna a koupaliště v Moravských Budějovicích. Tato zařízení jsou osobám se zdravotním postižením dostupná bez jakýchkoliv překážek, disponují bezbariérovým sociálním zařízením i mechanismem, který dopraví osoby s tělesným postižením do vody a zase zpět. Co se týká fotbalových a hokejových stadionů, jsou přístupné bez překážek, ale velmi často nedisponují sociálním zařízením uzpůsobeným pro osoby se zdravotním postižením.

Území okrese je propleteno několika desítkami cyklostezek, pěších tras a naučných stezek, z nichž je bezbariérových jen několik. Jako bezbariérová naučná stezka je prezentovaná naučná stezka po Jaroměřicích nad Rokytnou, naučná stezka k Novým rybníkům v okolí Hrotovic, naučná stezka Hrotovicko a naučná stezka Mařenka. Částečně bezbariérová je naučná stezka Po stopách opatů a rabínů v Třebíči, kdy části stezky vedou po říčních valounech, což je pro vozíčkáře bez doprovodu velmi obtížné. Pěší bezbariérové trasy jsou jen pěší trasa na Kobylí hlavu v okolí Moravských Budějovic a pěší trasa Baťovy závody v lesoparku Libušino údolí, ostatní pěší trasy nejsou osobám se zdravotním postižením přístupné. Částečně bezbariérová cyklotrasa je Jihlava-Třebíč- Raabs, kdy zejména v Třebíči vede trasa po zpevněném povrchu.

Světské památky jsou zastoupeny hojně na území okrese. Mnoho z nich není upraveno pro příjezd osob se zdravotním postižením. Velmi často je to z toho důvodu, že všechny úpravy musí schválit památkový ústav. Bezbariérový je zámek v Jaroměřicích nad Rokytnou, kde může vozíčkář absolvovat dvě trasy. Zámek je vybaven i bezbariérovou toaletou, pro neslyšící jsou nainstalovány popisky u jednotlivých

exponátů. Bezbariérový je i rodný dům Jana Kubiše, pivovar Dalešice, zámek ve Valči a další. Částečně bezbariérová je Zadní synagoga s domem Seligmana Bauera, kde se vozíčkář dostane pouze do hlavní části synagogy, pro osoby nevidomé je připraven text v Braillově písmu, pro neslyšící je připraven tištěný text. Církevních památek je na okresu necelých 200 a většina z nich je přístupná částečně pro osoby se zdravotním postižením. Muzea a galerie jsou povětšinou částečně přístupné a osoby se zdravotním postižením, velmi častou jsou muzea a galerie připravena na příjezd osob na vozíku, ale na osoby se sluchovým a zrakovým postižením připravena nejsou.

Webové portály města Třebíč jako je visittrebic.eu nebo portál Kraje Vysočina region-vysocina.cz informují o možnostech návštěvy bezbariérových památek a přírodních zajímavostí. Jsou zde informace o přístupnosti objektu pro veřejnost a stupeň bezbariérovosti. Cestovní kanceláře, které prodávají zájezdy přímo pro osoby se zdravotním postižením, se nenachází přímo v Třebíči ani v jiném městě. Je zde cestovní agentura Zajezdy.cz, která nabízí zájezdy pro osoby se zdravotním postižením.

Okres Třebíč má velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením. Mnoho poskytovatelů služeb si uvědomuje stále rostoucí podíl cestování osob se zdravotním postižením a přizpůsobuje se jejich potřebám a specifickým požadavkům.

Závěr

Počet cestujících osob se zdravotním postižením je v současné době rostoucí. Poskytovatelé služeb si uvědomují zvyšující se trend cestování osob se zdravotním postižením a snaží se debarierizovat a přizpůsobovat svoji nabídku služeb.

Cílem bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit potenciál Třebíče a okolí pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob. Pod pojmem debarierizace je rozuměno odstraňování bariér spojených se vstupem do budovy, výtahu, pokoje, restaurace. Existence zvedacích plošin a ramp, možnosti cestování městskou a příměstskou dopravou, upravení chodníků a jiných ploch vodícími liniemi a zvukovými akustickými signály, upravení textů do Braillova písma, možnost zapůjčení audio průvodců. Třebíč a okolí získaly počet 18 bodů, které byly přidány na základě zjištěných informací do hodnotící tabulky. Tento bodový zisk znamená, že oblast je průměrně připravená na příjezd osob se zdravotním postižením.

Na území je dostatečný počet ubytovacích a stravovacích zařízení. Plně bezbariérové ubytovací zařízení je pouze hotel U Černého orla v Třebíči. Ostatní hotely a jiná ubytovací zařízení jsou přizpůsobeny většinou jen pro vozíčkáře, na příjezd osob nevidomých a neslyšících nejsou připraveny. Stravovací zařízení jsou ze 40 % bezbariérová, ale jen několik z nich je plně přístupných. Prezентují se jako bezbariérová, ale velmi často nemají ani bezbariérové sociální zařízení jen bezbariérový přístup. Kulturně-historické památky jsou přístupné částečně. Není zde jediná plně bezbariérová památka, důvodem je především fakt, že každá změna musí být předem nahlášena na Národní památkový ústav a ten musí úpravy schválit. Zařízení pro volný čas, která by byla přístupná pro osoby se zdravotním postižením, je nedostatečný počet. Je zde přístupný pouze aquapark Laguna a koupaliště v Moravských Budějovicích. Naučné trasy, cyklotrasy a pěší trasy jsou přístupné pouze v malém počtu. Mnoho zařízení by se chtělo stát bezbariérovými, ale stavební úpravy jsou finančně velmi náročné a hlavně menší podnikatelé se do této investice nepouštějí.

Můžeme říci, že je zde dostatek atraktivit pro osoby na vozíku nebo s jiným pohybovým omezením, ale pro nevidomé a neslyšící je nabídka nedostačující. Existuje pouze jeden plně bezbariérový hotel, několik památek, které nabízí i texty v Braillově písmu a audio průvodce či popisky u jednotlivých exponátů.

Výzkum probíhal v období od prosince 2014 až do dubna 2015. Informace jsme zjišťovali pomocí telefonické a e-mailové komunikace, s využitím webových portálů a databází, osobním dotazováním v jednotlivých zařízeních a s využitím brožur vydaných informačním centrem v Třebíči a Českou centrálou cestovního ruchu Czech tourism.

Můžeme konstatovat, že v Třebíči a okolí jsou zařízení přístupná pro osoby se zdravotním postižením a do budoucnosti by se měl jejich počet zvyšovat, a tím se zvyšoval i potenciál cestovního ruchu dané oblasti. Předpokládáme, že v budoucnosti se do zpřístupnění atraktivit zapojí více podnikatelů, jak ze soukromé, tak i veřejné sféry.

Použitá literatura

BÍNA, Jan. *Hodnocení potenciálu cestovního ruchu v obcích České republiky*. Brno, Urbanismus a územní rozvoj, roč. V - č. 1. 2002.

BLAŽKOVÁ, Veronika. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, 64 s. ISBN 978-80-7290-646-8.

GÚČIK, Marian. *Cestovný ruch: úvod do štúdia*. 1. vyd. Banská Bystrica: Dali-BB, 2010, 307 s. Knižnica cestovného ruchu, 15. ISBN 9788089090808.

KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu: nové produkty z hlediska motivace účastníků cestovního ruchu, nové trendy v nabídce turismu pro specifické skupiny, názorné příklady ze zahraničí i z České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, c2013, 207 s. ISBN 9788024746036.

KRHUTOVÁ, Lenka. *Občané se zdravotním postižením a veřejná správa*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 268 s. ISBN 80-244-1168-7.

LAUERMANOVÁ, Lucie. *Sociální cestovní ruch: Analýza a zhodnocení v rámci ČR (Průvodní materiál k semináři)* 2013.

LINDEROVÁ, Ivica. *Cestovní ruch: Základy a právní úprava*. 1. vyd. Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2013, 267 s. ISBN 978-80-87035-82-5.

LINDEROVÁ, I. 2015. *Ekonomické a sociokultúrne dopady sociálneho cestovného ruchu*. In Hradecké ekonomické dny 2015, díl II. Sborník recenzovaných příspěvků z mezinárodní konference. Gaudeamus : Univerzita Hradec Králové, 2015, s. 138 - 144. ISBN 978-80-7435-547-9.

LINDEROVÁ, Ivica. *Možnosti rozvoja cestovného ruchu zdravotne postihnutých osôb v turistickém regióne Vysočina*. Studia Turistica. 2012, s. 24-34. ISSN 1804-252X. Dostupné z WWW: <<https://www.vspj.cz/tvurci-cinnost/casopisy-vspj/studia-turistica>>.

LINDEROVÁ, Ivica. *Pripravenosť na poskytovanie služieb v cestovnom ruchu zdravotne postihnutým návštevníkom v Českej republike*. In Aktuální problémy cestovního ruchu „Cestovní ruch – destinace – regionální rozvoj“: sborník z mezinárodní konference. ŠÍP, Jiří. . . . Jihlava: VŠPJ. 2013. s. 117-127. ISBN 978-80-87035-70-2.

MCCABE, Scott, Lynn MINNAERT a Anya DIEKMANN. *Social tourism in Europe: theory and practice*. Buffalo, NY: Channel View Publications, c2012, xiv, 201 p. ISBN 9781845412340.

MUSIL, Martin. *Potenciál a zatížení oblasti cestovním ruchem v souvislosti s ochranou životního prostředí*: oponentovaná výzkumná zpráva pro veřejnou správu a další zainteresované subjekty. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2008, 105, [11] s. ISBN 978-80-245-1430-7.

PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: turismus České republiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, 262 s. ISBN 978-80-247-3643-3.

SYROVÁTKOVÁ, J. Vztah sociálního podnikání a sociálního cestovního ruchu jako fenoménu evropského občanství. In *Determinanty sociálního rozvoje: Sociální ekonomika ako priestor podpory európskeho občianstva*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2013. S. 200 – 209. ISBN 978-80-557-0600-9.

VALENTA, Milan. *Mentální postižení: v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 349 s. Psyché (Grada). ISBN 9788024738291.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

Internetové zdroje

- [1] International social tourism organization. [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://new.oits-isto.org/oits/public/section.jsf?id=39>
- [2] Sociální cestovní ruch aneb Nové možnosti v rozvoji sociálního podnikání: Prezentace projektu „Beskydy pro všechny“ [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: http://www.equalcr.cz/files/clanky/1289/04_Kazuist.pdf
- [3] European commission: Accessible tourism. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/accessible/index_en.htm
- [4] Teorie Turismu. [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://igdm.vsb.cz/igdm/materialy/TT-SYLABUS.pdf>
- [5] International social tourism organization: Social tourism. [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.bits-int.org/>
- [6] Athéna na cestách: přístupný cestovní ruch. [online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://www.czp-msk.cz/pdf/uzitecne/ATHENA_PRIRUCKA_KOMPLET.pdf
- [7] Eurostat: Population by type of longstanding health problem, sex and age. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_dp020&lang=en
- [8] Český statistický úřad: Výsledky výběrového šetření zdravotně postižených osob za rok 2007. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/3309-08>
- [9] Český statistický úřad: Tiskové zprávy. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/se_zdravotnim_postizenim_zije_kazdy_desaty_obcan_c_r_20140416
- [10] Poruchy duševní a poruchy chování: Mentální retardace. [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F70-F79.html>
- [11] International social tourism organization. [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.oits-isto.org/oits/public/index.jsf>

- [12] IMSERSO: Instituto de Mayores y Servicios Sociales. [online]. [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://www.imsero.es/imsero_06/el_imsero/index.htm
- [13] Family holiday association. [online]. [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://www.familyholidayassociation.org.uk>
- [14] Toerisme Vlandaren. [online]. [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://www.toerismevlaanderen.be/>
- [15] ANCV - L'Agence Nationale pour les Chèques-Vacances. [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.ancv.com/>
- [16] ENAT - European Network for Accessible Tourism. [online]. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.mission_statement
- [17] Calypso. [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://ecalypso.eu/steep/public/about.jsf?id=22>
- [18] Národní rada osob se zdravotním postižením ČR: Projekt Athéna na cestách. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/projekty/ukoncene-projekty/390-athena-na-cestach.html>
- [19] Euroklíč. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.eurokeycz.com/2_jak_ziskat_euroklic.html
- [20] Žijushandicapem: Projekt Euroklíč. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.zijushandicapem.cz/clanky/cestovani/euroklic.html>
- [21] Moravskoslezský kraj pro všechny: "Beskydy pro všechny". [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.jedemetaky.cz/doc/TMII.pdf>
- [22] Statutární město Olomouc: Projekt Bezbariérová Olomouc. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/obcan/socialni-sluzby/projekt-bezbarierova-olomouc>
- [23] Úřady ČR: Projekt Bezbariérová Olomouc. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.regiony-cr.cz/view.php?cislocianku=2011120024-bezbarierova-olomouc-ma-oceneni-z-bruselu&rstema=206&rsstat=5&rskraj=7&rsregion=41>

- [24] Vysočinou na vozíku. [online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.vysocinounavoziku.ji.cz/index.php>
- [25] Turistický potenciál regionů. CZECH TOURISM. [online]. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://old.czechtourism.cz/didakticke-podklady/2-turisticky-potencial-regionu/>
- [26] UNWTO: Globální etický kodex. [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://ethics.unwto.org/sites/all/files/docpdf/czechrepublic.pdf>
- [27] Ministerstvo práce a sociálních věcí: Zákon č.198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=z198_2009
- [28] NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1107/2006 ze dne 5. července 2006 o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě. *Europa.eu* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006R1107&from=CS>
- [29] NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě. *Europa.eu* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:315:0014:0041:CS:PDF>
- [30] Ministerstvo dopravy: Zákon č. 377/2009 Sb. kterým se mění zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.mdcr.cz/NR/rdonlyres/E38648CF-A2DE-49D6-BC50-4D5CE4B38BDA/0/26694k_112015uplzneni.pdf
- [31] Ministerstvo pro místní rozvoj: Vyhláška č. 389/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/f015224c-ff91-4cad-a37b-dc0dc1072946/Vyhlaska-MMR-398_2009
- [32] Hospodářská komora České republiky: Okres Třebíč. [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/inmp/knihovna-informaci-pro-podnikani/regionalni-informace/kraje-cr/kraj-vysocina-j/okres-trebic.aspx>

- [33] ICOM transport a.s.: Doprava handicapovaných. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.icomtransport.cz/doprava-handicapovanych>
- [34] Tredos spol. s r. o. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.tredos.cz/index.html>
- [35] České Dráhy: Doprava handicapovaných. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.cd.cz/vozickari/>
- [36] Cestovní kancelář ATIS: Dovolaná s vozíkem. [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.atis.cz/vypis-produktu-tema/dovolena-s-vozikiem/?CatalogueID=25&PageIndex=4>
- [37] Cestovní kancelář FISCHER. [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.fischer.cz/sluzby/specialni-sluzby/sluzby-pro-telesne-postizene>
- [38] Zajezydy.cz. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.zajezydy.cz/>
- [39] Visit Třebíč: Oficiální stránky města Třebíč. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.visittrebic.eu/>
- [40] Kraj Vysočina: Kulturní a přírodní dědictví. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.dedictvivysociny.cz/>
- [41] Cestování bez bariér. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.disway.org/cs>
- [42] Databáze bezbariérových ubytovacích zařízení v České republice. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://cestybezbarier.cz/>
- [43] Vysočinou na vozíku. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.vysocinounavoziku.ji.cz/tr.php>
- [44] Liga vozičkářů. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://ligavozick.skynet.cz/ip/bariery.php?oblast=9000047>
- [45] Průvodce po Česku. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: http://www.pruvodce.com/muzea_galerie/index_vysl.php?xm=__&xs=5&rg=vy
- [46] Svaz tělesně postižených v České republice. [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.svaztp.cz/pobyty>

- [47] Centrum pro zdravotně postižené kraje Vysočina. [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.zdravotnepostizeni-vysocina.cz/>
- [48] Zákon č. 20/1987 Sb. České národní rady ze dne 30. března 1987 o státní památkové péči. NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. [online]. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/zakon-o-statni-pamatkove-peci/>
- [49] Pomůcky pro neslyšící: Klasifikace sluchových vad. [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.pomuckyproneslysici.cz/informace/klasifikace-sluchovych-vad-podle-who.html>
- [50] Kraj Vysočina: Kulturní a přírodní dědictví. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.dedictvivysociny.cz/>
- [51] Národní památkový ústav: Nemovité kulturní památky. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/>
- [52] Biskupství brněnské: Přehled děkanství. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.biskupstvi.cz/katalog/dekanstvi.php?kod=19&zobraz=Zobraz+podrobnosti>
- [53] Dalešická přehrada: Plavba lodí Horácko. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.dalesickaprehrada.cz/>
- [54] Oficiální turistický portál města Třebíče. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.visittrebic.eu/>
- [55] Cyklostezka Jihlava-Třebíč-Raabs. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.jihlava-trebic-raabs.cz/cs/mapa-cyklotrasy>
- [56] Rekreační středisko Březová. [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://brezova.istan.cz/>

Přílohy

Tabulka 17: Přehled bezbariérových církevních památek

Název	Lokalita	Označení bezbariérovosti		
				
Kostel Nanebevzetí Panny Marie	Březník	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Gotharda	Budišov	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Barbory	Častohostice	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Vavřince	Červená Lhota	ČB	ND	ČB
Kaple sv. Kříže	Dalešice	B	ND	ČB
Kostel sv. Petra a Pavla	Dalešice	ČB	ND	ČB
Kaple sv. Floriána	Dolní Vilémovice	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Prokopa	Domamil	B	ND	ČB
Kaple sv. Jana Nepomuckého	Dukovany	B	ND	ČB
Kostel sv. Václava	Dukovany	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Petra a Pavla	Horní Újezd	B	ND	ČB
Kostel sv. Vavřince	Hrotovice	ČB	ND	ČB
Kaple sv. Cyrila a Metoděje	Chlístov u Rokytnice nad Rokytnou	B	ND	ČB
Kaple Narození Panny Marie	Chroustov u Třebenic	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Jakuba staršího	Jakubov u Moravských Budějovic	ČB	ND	ČB
Chrám sv. Markéty	Jaroměřice nad Rokytnou	ČB	ND	B
Špitál s kaplí sv. Kateřiny	Jaroměřice nad Rokytnou	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Klimenta	Jasenice	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Jakuba	Jemnice	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Stanislava	Jemnice	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Víta	Jemnice	ČB	ND	ČB
Židovský hřbitov	Jemnice	BD	ND	B
Židovská čtvrť	Jemnice	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Petra a Pavla	Jinošov	ČB	ND	BD
Kaple sv. Václava	Kojetice na Moravě	ČB	ND	ČB

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem,

ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Tabulka 17: pokračování

Kostel sv. Bartoloměje	Koněšín	ČB	ND	DB
Kostel Narození Panny Marie	Kostníky	ČB	ND	DB
Kostel sv. Jakuba staršího	Krhov	B	ND	ČB
kaple Nanebevzetí Panny Marie	Lhotice u Jemnice	B	ND	ČB
Kostel sv. Jana Křtitele	Lipník u Hrotovic	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Jana Nepomuckého	Litohoř	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Jana Křtitele	Lukov	B	ND	ČB
kostel Navštívení Panny Marie	Martínkov	ČB	ND	ČB
kaple sv. Floriána	Mladoňovice na Moravě	ČB	ND	ČB
Kostel Všech svatých	Mohelno	ČB	ND	ČB
Farní areál s hradební zdí a baštou	Moravské Budějovice	ČB	DB	DB
Kaple sv. Jana Nepomuckého	Moravské Budějovice	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Jiljí	Moravské Budějovice	ČB	ND	B
Židovský hřbitov	Moravské Budějovice	BD	ND	B
Kaple sv. Tekky	Myslibořice	ČB	ND	ČB
Kostel s. Lukáše	Myslibořice	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Jakuba staršího	Naloučany	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Anny	Náměšť nad Oslavou	B	ND	B
Hrobka Haugwitzů	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Jana Křtitele	Náměšť nad Oslavou	B	ND	ČB
Špitál s kaplí sv. Kateřiny	Náměšť nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Barokní most	Náměšť nad Oslavou	BD	ND	B
Židovský hřbitov	Police	BD	ND	ČB
Kostel sv. Anny a Narození Panny Marie	Přibyslavice	ČB	ND	ČB
Kaple Nejsvětější Trojice	Pucov	B	ND	B
kaple sv. Cyrila a Metoděje	Rácovice	ČB	ND	ČB
kostel sv. Václava	Račice u Hrotovic	BD	ND	ČB

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem, ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.

Tabulka 17: pokračování

Kaplička	Radkovice u Budče	B	ND	ČB
Kostel Čtrnácti svatých pomocníků	Radkovice u Hrotovic	B	ND	ČB
Kostel Nanebevzetí Panny Marie	Rouchovany	B	ND	ČB
Kostel sv. Petra a Pavla	Rudíkov	B	ND	ČB
Kaple Panny Marie Lurdské	Řípov	ČB	ND	ČB
Kaple	Slavice	B	ND	ČB
Kostel sv. Jana Nepomuckého	Slavice	ČB	ND	ČB
kostel sv. Kateřiny	Slavíkovice u Jemnice	B	ND	ČB
Kostel sv. Jakuba Staršího	Stařeč	ČB	ND	ČB
Kaple Nanebevzetí Panny Marie	Stropěšín	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Jiljí	Střížov-Číměř	B	ND	ČB
Kaple sv. Václava	Studenec	B	ND	ČB
Kostel sv. Petra a Pavla	Trnava	B	ND	ČB
kaple sv. Floriána	Třebelovice	ČB	ND	ČB
Kaple Povýšení sv. Kříže	Třebíč	ČB	ND	ČB
Židovské město	Třebíč	BD	BD	BD
Židovský hřbitov	Třebíč	ČB	ND	ČB
Bazilika sv. Prokopa	Třebíč	ČB	ND	ČB
Kaple sv. Jana Nepomuckého	Třebíč	BD	ND	ČB
Kostel Povýšení sv. Kříže	Valeč	B	ND	ČB
Kostel sv. Petra a Pavla	Velký Újezd	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Marka	Vícenice u Náměště nad Oslavou	ČB	ND	ČB
Kostel Nejsvětější trojice	Vladislav	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské	Želetava	ČB	ND	ČB
Kostel sv. Michaela archanděla	Želetava	B	ND	ČB

Vysvětlivky: B - zcela bezbariérové, ČB - částečně bezbariérové, BD - dostupné s doprovodem,
ND - nedostupné

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015.